

Høringsnotat for Natura 2000-plan

NOTAT

vedrørende høringssvar til Natura 2000-plan 2010-2015 inkl. miljørapport (SMV)

Forslag til Natura 2000-plan nr. 159

Bagholt Mose

Udkast til Natura 2000-plan blev annonceret i ekstern høring den 4. oktober 2010. Høringsfristen udløb den 6. april 2011.

Høringsmateriale, høringssvar og høringsnotater kan ses på

http://www.naturstyrelsen.dk/Naturbeskyttelse/Natura2000/Natura_2000_planer/

og

<http://websag.mim.dk/HoeringVandOgNatur2010/WebSider/visalle.aspx>

Forslag til Natura 2000-plan er annonceret offentligt og desuden sendt i høring hos relevante myndigheder (jf. miljømålsloven § 43 og bekendtgørelse om tilvejebringelse af Natura 2000-skovplaner § 5).

Naturstyrelsen har modtaget i alt 1650 høringssvar vedrørende de enkelte Natura 2000-planer, og dertil omkring 300 mere generelle høringssvar vedrørende vand- og naturplanlægningen. De generelle høringssvar er sammenfattet i et samlet notat, der kan ses på www.nst.dk.

Til Natura 2000-plan nr. 159 er der modtaget i alt 5 høringssvar fra Danmarks Naturfredningsforening hovedforeningen (ID 1787) og lokalkomiteen i Faxe, DN Vordingborg (ID 2888), Østlige Øers Landboforening (ID 2951), Landboforeningen Gefion og Sjællandske Familiebrug (ID 2956) og Rebros Skovadministration på vegne af Michael Brockenhuus-Schack (ejer) (ID 1068).

Svarene har især berørt følgende punkter:

- 1. Pleje*
- 2. Vandstand*
- 3. Trusler*

Yderligere har høringssvarene berørt blandt andet følgende emne, hvortil der henvises i det generelle høringsnotat (kan findes via ovenstående link):

- 4. Kvælstof*
- 5. Udpegningsgrundlag og afgræsning*

I det følgende sammenfattes de væsentligste synspunkter til de ovenfor nævnte punkter. Kommentarer hertil er anført i kursiv.

Det skal bemærkes, at høringssvarene kun er gengivet i hovedtræk. Ønskes detaljerede oplysninger om svarenes indhold, henvises der til de fremsendte høringssvar.

Bemærkninger til planforslaget

1. Pleje

Høringssvar:

DN-hovedforeningen ønsker en kraftig udvidelse af de lysåbne naturtyper i området.

Naturstyrelsen:

Indsatsprogrammet i Natura 2000-planen lægger op til en væsentlig udvidelse af de lysåbne naturtyper allerede i 1. planperiode. Herefter kan behov for yderligere tiltag vurderes i forhold til at nå målsætningen for området.

2. Vandstandshævning

Høringssvar:

DN-hovedforeningen og lokalkomiteerne ønsker en hævnning af grundvandstanden.

Ejer mener, at indsatsprogrammets retningslinjer om den for naturtypen hensigtsmæssige hydrologi kan være i strid med fredningskendelsen.

Naturstyrelsen:

Overløbskoten for drækanalen i Bagholt Mose er fastlagt i Overfredningsnævnet kendelse fra 1987. Planens indsatsprogram vedr. sikring af den for naturtypen mest hensigtsmæssige hydrologi kan betyde, at fredningen på sigt skal revideres, hvad angår overløbskotens fastsættelse. I første omgang vil afhjælpning af tilgroning hindre en væsentlig fordampning fra de lysåbne arealer. Behov for koteændring kan herefter vurderes.

3. Trusler:

Høringssvar:

Danmarks Naturfredningsforening påpeger, at tilgroning er en alvorlig trussel mod de værdifulde rigkærspartier.

Naturstyrelsen:

Natura 2000-planen anerkender tilgroning som en alvorlig trussel, og tilgroning skal if. planens retningslinje 1.3 afhjælpes. Naturpleje mhp. bevaring af områdets unikke flora er i overensstemmelse med bestemmelserne i fredningen.

Justeringer af forslag til Natura 2000-plan nr. 159

De fremførte bemærkninger har ført til præciseringer vedr. hydrologi i planens afsnit om igangværende pleje og genopretning samt i retningslinje 1.2. Der er foretaget mindre justeringer i bilag 2.

Hverken ændringerne som følge af de indkomne bemærkninger, eller Naturstyrelsens egne justeringer giver anledning til fornyet høring af planforslaget.

Sammenfattende redegørelse for høring over miljørapport (SMV)

Parallelt med offentlig høring af planudkast til Natura 2000-plan for område nr. 159 har SMV-redegørelse for planen været i offentlig høring i henhold til bekendtgørelse af lov om miljøvurdering af planer og programmer §8.

Natura 2000-planens formål er at sikre eller genoprette bevaringsstatus for de arter og naturtyper, der har dannet grundlag for udpegning af Natura 2000-område nr. 159. SMV-rapporten viste ikke modstrid med andre miljøhensyn, og der er i den offentlige høring ikke modtaget kommentarer til rapporten.

Den offentlige høring har ikke givet anledning til ændring af Natura 2000-planen.

Naturstyrelsen vil overvåge effekten af Natura 2000-planen gennem det nationale overvågningsprogram NOVANA,

http://www.naturstyrelsen.dk/Naturbeskyttelse/National_naturbeskyttelse/Overvaagning_af_vand_og_natur/

som følger udviklingen i naturtilstanden og arealudbredelse af de naturtyper og arter, som planlægningen omfatter.

Desuden vil Naturstyrelsen i samarbejde med Fødevarerhverv og Kommunernes Landsforening overvåge fremdriften i den forudsatte forvaltningsindsats.

Basisanalyse for Natura 2000-område nr. 159,

Bagholt Mose

Vestsjællands Amt 2006

Området udgøres af

- EF-habitatområde nr. 140, Bagholt Mose

1. Området

Bagholt Mose ligger i den privatejede Munkeskov ca. 7 km nordøst for Haslev. Mosen var oprindeligt en højmose, men er blevet stærkt modificeret ved dræning og tørvegravning og fremstår nu overvejende skovbevokset. Habitatområdet udgør blot ca. 13,7 ha.

Fredning

Omkring 16 ha omkring og omfattende selve habitatområdet har været fredet siden 1987. Fredningen skal sikre bevaring af stedets unikke flora. Hele mosen er desuden omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.

2. Udpegningsgrundlag.

Udpegningsgrundlaget fremgår af tabel 1.

I tabel 2 er angivet registreringer af arter og naturtyper som ikke indgår i udpegningsgrundlaget.

Kortlagte naturtyper fremgår af efterfølgende helsides figur.

Tabel 1. Udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området Bagholt Mose.*EF-habitatområde nr. 140, Bagholt Mose*

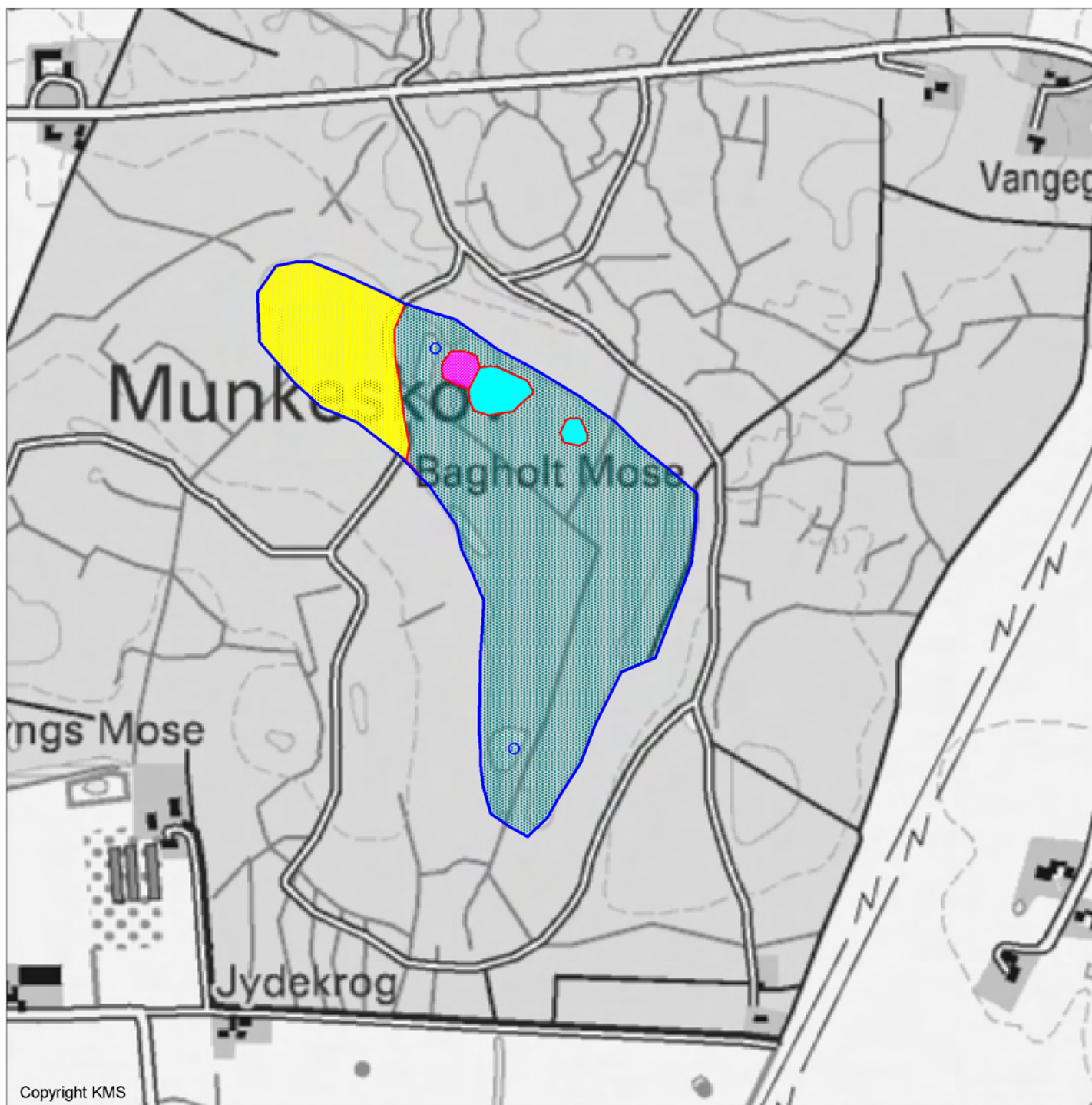
Nr.	Naturtype / art	Areal (ha)	Foreløbig trusselvurdering	Datagrundlag, kortlægningsstatus
1393	Blank Seglmos	?		Eftersøges af amtet i 2006
1903	Mygblomst	0?	Indsamling og tilgroning	Ikke genfundet ved amtets Novana-overvågning 2004-2005
4010	Våd hede	0		Ikke registreret ved amtets kortlægning i 2004
7140	Hængesæk	2,0	Tilgroning; atmosfærisk kvælstof	Amtets kortlægning 2005
91E0	*Ellesump	8,0		Skov- og naturstyrelsen 2006

*) Prioriterede naturtyper

Tabel 2. Registreringer af arter og naturtyper, som ikke indgår i udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området Bagholt Mose*EF-habitatområde nr. 140, Bagholt Mose*

Nr.	Naturtype / art	Areal (ha)	Foreløbig trusselvurdering/bemærkning	Datagrundlag, kortlægningsstatus
3160	Brunvandede søer	min. 0,14		Foreløbig kortlægning foretaget af amtet 2005
91D0	*Skovbevokset tørvemose	3,9		Skov- og naturstyrelsen 2006

*) Prioriterede naturtyper

Habitatnaturtyper i Natura 2000-område nr. 159
Bagholt Mose

Signaturer

- EF-habitatområde
- Brunvandet sø
- Hængesæk
- Skovbevokset tørvemose
- Elle- og askeskov
- Mulig habitat-søtype

3. Relevante data for udvalgte naturtyper og arter

3.1. Generelt

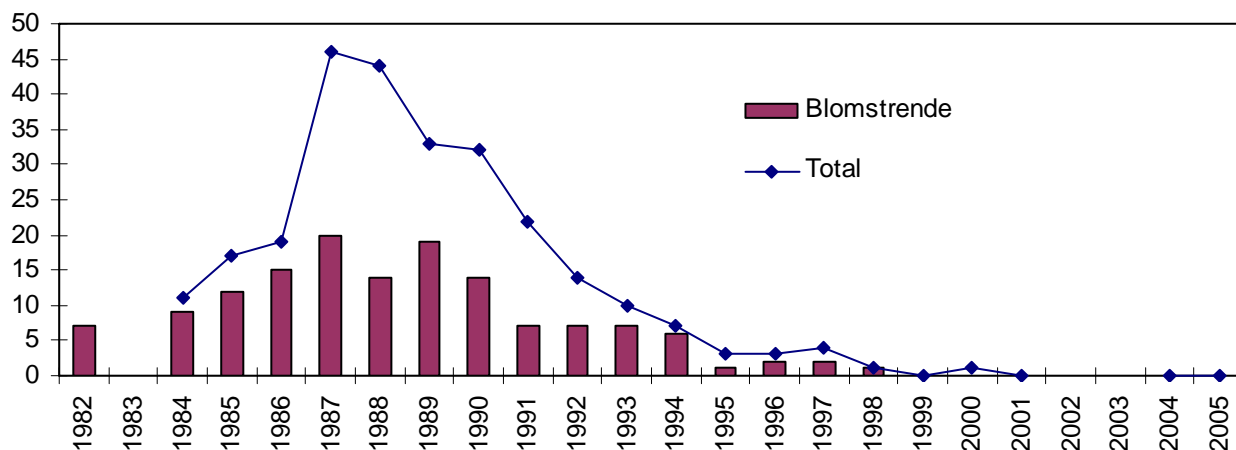
Bagholt Mose har tidligere været én stor højmoser. Mosefladen er dog med tiden blevet opdelt og ødelagt ved tørvegravning og tilplantning. Det meste af mosefladen er i dag ret tør og skovbevokset. Nogle af de tidligere tørvegrave fremstår i dag som sphagnum-hængesæk. Tørvelaget har enkelte steder været gravet helt igennem til det underliggende kalkholdige lag, hvorfor der kan findes kalkkrævende arter imellem fattigkærplanterne.

3.2. Blank Seglmos (1393)

Blank Seglmos (*Hamatocaulis vernicosus*) er tidligere angivet fra Bagholt Mose. Der er dog muligvis tale om en fejletikettering af et belæg. Arten eftersøges af amtet i 2006.

3.3. Mygblomst (1903)

Mygblomst er muligvis forsvundet fra Bagholt Mose. Den er sidst set i 2000, hvor der blev fundet ét ikke-blomstrende individ (Figur 2). Ved en tælling i 1997 blev det konstateret, at Mygblomst havde været udsat for opgravning (Wind 1999). Tilbagegangen skyldes dog især også tilgroning. Den øgede tilgroning kan sandsynligvis tilskrives, at mosen er blevet mere tør pga. dræning.

Figur 2. Udviklingen i bestanden af Mygblomst i Bagholt Mose. Der er ikke oplysninger om vegetative skud i 1982 og arten har ikke været eftersøgt i 1983, 2002 og 2003.

3.4. Hængesæk (7140)

Naturtypen hængesæk i Bagholt Mose er dannet i ældre tørvegrave og er speciel ved stedvis at have rigkærspreg jf. nedenstående artsliste. På selve sphagnum-fladerne er Liden Kæruld almindelig og har her sit eneste voksested i Vestsjællands Amt.

Følgende sjældne og/eller for hængesæk biotopskarakteristiske (jf. fortolkningsmanualen, *i kursiv*) plantearter er registreret i Bagholt Mose. E, V, R, X og (A) henviser til rødlistekategorierne akut truet, sårbar, sjælden, opmærksomhedskrævende og særligt ansvarskrævende i den regionale og nationale (med fed) rød-/gulliste.

Bakke-Gøgelilje ^{V X}	Liden Kæruld ^{E V}	Rundbladet Soldug ^R
Bukkeblad	Løgurt ^{V(A) V}	Skov-Gøgeurt ^V
Butfinnet Mangeløv ^V	Mose-Bølle ^R	Spyd-Pil ^E
Hjertelæbe ^{E V}	Mose-Troldurt ^V	Stjerne-Star ^R
Jordbær-Potentil ^V	Mygblomst ^{V V}	Tranebær ^R
Klokkelyng ^X	Næb-Star	Trindstænglet Star ^R
Leverurt ^{R X}	Plettet Gøgeurt ^R	Tue-Kæruld ^V
Liden Blærerod ^E	Rosmarinlyng ^V	Vibefedt ^{R X}

Amtet har ikke registreret mosser i Bagholt Mose, men Kell Damsholt (1982) nævner følgende biotopkarakteristiske (jf. fortolkningsmanualen) mosser for naturtypen hængesæk: *Aneura pinguis*, *Scorpidium scorpioides* og *Campylium stellatum*. Han har desuden registreret flere sjældne arter bl.a. *Cinclidium stygium*, der er forsvundet fra mange andre kendte voksesteder og er i dag meget sjælden i Danmark.

4. Foreløbig trusselsvurdering

4.1. Dræning og tilgroning

Bagholt Mose har gennem mange år været drænet. En af dræningens effekter har betydet, at træerne har haft bedre betingelser på mosen og har udskygget flere af de sjældne arter, heriblandt Mygblomst. Et andet problem ved dræningen er, at tørven ikke længere er vandmættet, hvorfor den sætter sig og omsættes. Ved omsætningen frigøres næringsstoffer, og fattigkæret overgår til andre naturtyper, typisk ellesump.

4.2. Atmosfærisk kvælstofbelastning

Den gennemsnitlige atmosfæriske kvælstofafsætning i Haslev Kommune er 15,6 kg N/ha/år, hvilket kan betyde, at naturtypen hængesæk (7140) er truet. Hængesæk har tålegrænse på 10-15 kg N/ha/år, men truslen bør vurderes efter en mere nøjagtig modelberegning. Den atmosfæriske kvælstofbelastning accelererer tilgroningen.

4.3. Færdsel og ulovlig opgravning af orkidéer

Naturtypen sphagnum-hængesæk er sårbar overfor hyppig færdsel. Da Munkeskov er privatejet, er færdsel uden for stierne ifølge naturbeskyttelsesloven dog ikke tilladt, og det almindelige skovpublikum udgør derfor ikke en alvorlig trussel. Det har tidligere været konstateret, at orkidéer er blevet opgravet, og dette har muligvis været dødsstødet til den sidste rest af Mygblomst-bestanden.

5. Igangværende plejeprojekter

Amtet støbte i 1999 en tærskel i grøfteudløbet fra mosen. Herved er sikret en minimumskote i afløbsgrøften, hvilket forhindrer, at mosen yderligere afvandes. Dette tiltag har været muligt indenfor rammerne af fredningen. Det sikrer imidlertid ikke området's sjældne flora mod udtørring og tilgroning.

Yderligere bevaringstiltag, herunder regulering af vandstands niveau er ved at blive forhandlet mellem ejer og amt (forår 2006).

6. Modsatrettede interesser

Ved amtets kortlægning af Bagholt Mose blev en stor del af mosen registreret som skovbevokset tørvemose (91D0). Dette er en af de prioriterede naturtyper, som her dog er kulturskabt ved dræning opvækst og udplantning på den tidligere højmosse. Evt. plejetiltag bør altså ikke sigte mod skovbevokset tørvemose i Bagholt Mose.

7. Anvendt materiale

- Damsholt, Kell 1982: Upubliceret manuskript. Ekskursions-artsliste (Stenkilde Bæk i Boholt Skov, Bagholt Mose i Munkeskov, Grusgrav ved Bjærgen i Humleøre, Grønholt vest for Borup m.m.)
- DMU: Orkidéovervågning. Overvågning af Mygblomst i Bagholt Mose (1982-2001) på http://www2.dmu.dk/1_Om_DMU/2_Tvaer-funk/3_fdc_bio/datasamlinger/orkide/orkide_NH.asp?ID=42&Lok=042.
- Leth, Peter 1997: Regional Røddliste over særligt beskyttelseskrævende karplanter i Vestsjællands Amt.
- Skov- og Naturstyrelsen 2005: Habitatbeskrivelser, årgang 2005. Beskrivelse af danske naturtyper omfattet af habitatdirektivet (NATURA 2000 typer). Også kaldet "Fortolkningsmanualen".
- Skov- og Naturstyrelsen 2005: Manual vedr. vurdering af de lokale miljøeffekter som følge af luftbåret kvælstof ved udvidelser og etablering af større husdyrbrug, 2003 (Ammoniakmanualen) (med opdatering af bilag 1 og suppleringer til tekst og bilag 3 pr. 15. december 2005).
- Vestsjællands Amts kortlægning af naturtyper, Novana (2004-2005).
- Vestsjællands Amts overvågning af Mygblomst, Novana (2004-2005).
- Vestsjællands Amts plantedatabase (1993-2005).
- Wind, Peter 1999: Overvågning af orkidéer 1998. Påvirkningsfaktorer. Arbejdsrapport fra DMU nr. 109.

8. Bilagsfortegnelse

GIS-temaer:

Bagholt_3160:	Forekomst af brunvandede søer (3160)
Bagholt_31XX:	Forekomst af mulig habitat-søtype (potentielt 3160)
Bagholt_7140:	Forekomst af hængesæk (7140)
Bagholt_91D0:	Forekomst af skovbevokset tørvemose (91D0)
Bagholt_91E0:	Forekomst af ellesump (91E0)
Bagholt_fredninger:	Grænsen for det fredede areal i Bagholt Mose

Pdf-filer:

Bagholt75IkkeUdført:	Plejeplan 75. Plejeplan for det fredede område Bagholt Mose (ikke udført)
Damsholt1982:	Del af upubliceret manuskript af Kell Damsholt fra 1982 (pdf-fil)

J.nr. SNS 303-00028

Den 16. maj 2007

Natura 2000 – Basisanalyse

Udarbejdet af Landsdelscenter Storstrøm

for skovbevoksede fredskovsarealer i:

Habitatområde nr. 140

BAGHOLT MOSE

INDHOLD

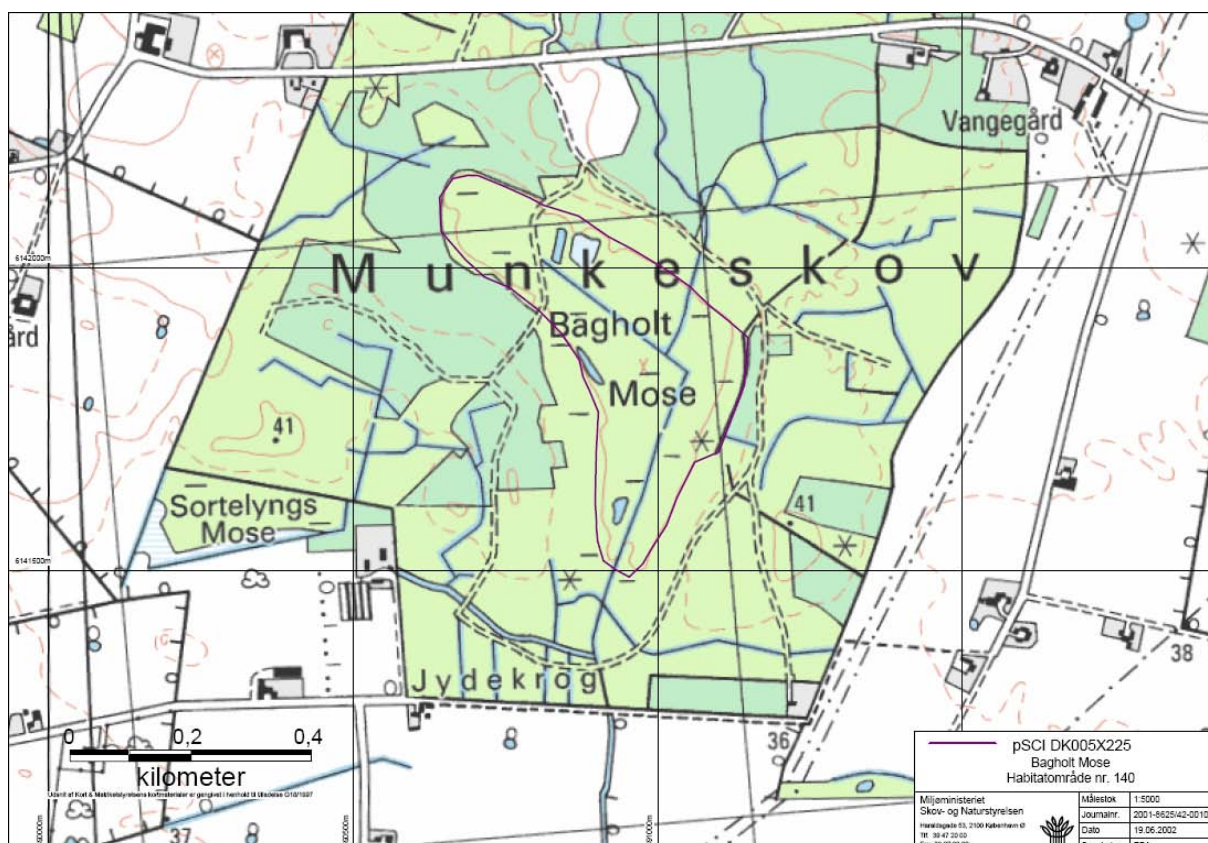
1	Beskrivelse af området	3
2	Udpegningsgrundlaget.....	4
3	Datapræsentation	4
4	Foreløbig trusselsvurdering	5
5	Modsatrettede interesser	5
6	Naturforvaltning og pleje.....	5
7	Nykonstaterede eller nyindvandrede arter og naturtyper	6
8	Liste over manglende data.....	6
9	Liste over anvendt materiale.....	6
Bilag 1 Kort over registrerede naturtyper/levesteder		7
Bilag 2 Data for naturtyper og arter		8
Bilag 3 Foreløbig trusselsvurdering		14

1 Beskrivelse af området

Natura 2000-området Bagholt Mose er udpeget som habitatområde nr. 140. Der er ikke udpeget fuglebeskyttelsesområder inden for dette Natura 2000-område.

Nr.	Navn	Areal (ha)
H140	Bagholt Mose	14
	Samlet areal Natura 2000	14

Tabel 1.1. Oversigt over de habitat- og fuglebeskyttelsesområder, der er inkluderet i denne basisanalyse. Kilde: <http://www.skovognatur.dk/Natura2000/>.

Figur 1.1: Kort over habitatområde H140.

Habitatområdet består af den ca. 14 ha stor Bagholt Mose. Mosen var oprindeligt en højmosé, men er blevet stærkt modificeret ved dræning og tørveggravning og fremstår nu overvejende skovbevokset. Skovbevoksningen udgør i nogle områder birk, andre rødel og ask.

Skovbevokset areal (ha.):

Nr.	Navn	Samlet skovbevokset areal (Top10DK)	Heraf med fredskovspligt	Heraf uden fredskovspligt
H140	Bagholt Mose	14	14	0

Tabel 1.2. Oversigt over det samlede skovbevoksede areal i habitatområdet, der er inkluderet i denne basisanalyse.

Det samlede skovbevoksede areal i området er opgjort til 14 ha (Top10DK). Heraf er 14 ha pålagt fredskovspligt.

2 Udpegningsgrundlaget

Habitatdirektivet fra 1992 har til formål at beskytte naturtyper og arter, der er truede, sårbare eller sjældne i EU. Til dette formål er der udpeget en række særlige bevaringsområder, de såkaldte habitatområder. Hvert enkelt habitatområde er udpeget med henblik på at beskytte bestemte habitatnaturtyper og arter af dyr og planter. Flere af disse habitatnaturtyper og arter er prioriterede, hvilket medfører et særligt ansvar for beskyttelsen. Habitatnaturtyperne er anført på direktivets bilag I, og arterne på direktivets bilag II.

Som det fremgår af tabel 2.1 er habitatområde H140 udpeget af hensyn til 4 habitatnaturtyper og 2 arter.

Nr.	Habitatnaturtype/Artsnavn	Håndtering
1393	Blank seglmos (<i>Drepanocladus vernicosus</i>)	-
1903	Mygblomst (<i>Liparis loeselii</i>)	-
4010	Våde dværgbusksamfund med klokkelyng	-
7140	Hængesæk og andre kærsamfund dannet flydende i vand	-
91D0	* Skovbevoksede tørvemoser	+
91E0	* Elle- og askeskove ved vandløb, søer og væld	+

Tabel 2.1 Oversigt over de habitatnaturtyper og arter, som er på udpegningsgrundlaget.

En stjerne angiver, at naturtypen/arten er prioriteret af EU.

- : betyder, at naturtypen/arten behandles i amtets eller de marine basisanalyser.

+ : betyder, at naturtypen/arten behandles i denne basisanalyse.

3 Datapræsentation

Denne basisanalyse indeholder oplysninger om habitatnaturtyper og levesteder for arter på de *skovbevoksede, fredskovspligtige arealer* i Natura 2000 området.

Oplysningerne stammer primært fra Skov- og Naturstyrelsens kortlægning af habitatnaturtyper og arter, der er gennemført i 2005 og 2006. Kortlægningen er foretaget på baggrund af ”Tekniske anvisninger for kortlægning og registrering af skovnaturtyper og levesteder for arter i Natura 2000 områder” (Skov & Landskab 2006a). Desuden har især amterne gennem årene indsamlet en del data om naturtyper og arter, bl.a. gennem NOVANA¹.

Hermed en oversigt over de data, der er grundlaget for denne basisanalyse:

Nr.	Habitatnaturtype	Kortlagt areal (ha)	Bilag
91D0	* Skovbevoksede tørvemoser	3,9	2.1
91E0	* Elle- og askeskove ved vandløb, søer og væld	8,0	2.2

Tabel 3.1. Oversigt over den del af udpegningsgrundlaget, som er mere detaljeret beskrevet i bilag 2.

På de skovbevoksede, fredskovpligtige arealer i H140 er der i alt kortlagt 11,9 ha naturtyper som er på udpegningsgrundlaget.

¹ NOVANA: Det nationale overvågningsprogram for vandmiljø og natur

I bilag 1 findes kort, som viser beliggenheden af habitatnaturtyperne på de skovbevoksede fredskovsarealer.

4 Foreløbig trusselsvurdering

I direktiverne er der krav om at fastholde eller genoprette ”gunstig bevaringsstatus” for de habitatnaturtyper, som områderne er udpeget af hensyn til.

Derfor er der foretaget en foreløbig vurdering af truslerne mod habitatnaturtyperne i Natura 2000 området, som er præsenteret i bilag 3. Truslerne omfatter påvirkninger, hvor der er en begrundet mistanke om, at de har en negativ betydning for naturtilstanden.

Der fremgår af bilag 3, at væsentlige trusler i området er følgende:

- Der vurderes at være behov for at undersøge kronedækningen i området nærmere for at konstatere, om det udgør en trussel for skovnaturtyperne.
- Den gennemsnitlige tilførsel af kvælstof i skoven ligger midt i tålegrænse-intervallet for skovnaturtyperne. Supplerende modelberegninger kan afsløre, om tålegrænsen er overskredet i skoven.
- Invasive nåletræarter vurderes at udgøre en potentiel trussel på længere sigt mod skovnaturtyperne i området.
- Yderligere afvanding i mosen vil være en trussel for de fugtige skovnaturtyper.

5 Modsatrettede interesser

I visse tilfælde kan naturtyper og/eller arter antagelig kun opretholdes på bekostning af andre naturmæssige interesser:

Naturlig succession eller tilgroning kan indebære, at én naturtype udvikler sig til en anden, og drift eller naturpleje kan derfor indebære en konflikt mellem 2 naturtyper. F.eks. kan tør hede (4030) eller surt overdrev (6230) uden græsning udvikle sig til stilkegekrat (9190).

Oprindeligt var Bagholt Mose en lysåben højmosé. Men efter afvanding har mosen udviklet sig til et område med skovdække, med hhv. skovbevokset tørvemosé (91D0) og elle- og askeskov (91E0). Begge disse skovnaturtyper er prioriterede typer.

Det skal overvejes, om en fremtidig pleje af mosen skal sigte mod genskabelse af højmosén, eller bevaring af skovnaturtyperne.

6 Naturforvaltning og pleje

Der foreligger følgende oplysninger om naturforvaltning og pleje af habitatnaturtyper og arter i området:

- Skovbevoksede fredskovspligtige arealer i H140 er berørt af følgende fredning:
Navn: Bagholt Mose (id. 774200). Omfang: ca. 17 ha. Fredet 16/3 1987
Formålet med fredningen, er at bevare mosen som levested for et rigt varieret plante- og dyreliv.
Fredningsbestemmelser med særlig relevans for skov, er bl.a. at eksisterende løvskov skal opretholdes som løvskov, og de 0,19 ha, der er beplantet med sitkagran, pålægges løvtræsbinding efter afdrift. Bevoksningsbræmmen omkring mosen må ikke renafrives, men selektiv hugst er tilladt. Arealerne må ikke yderligere afvandes eller beplantes.

- Mht. naturpleje i H140 henvises til beskrivelse i Vestsjællands Amts basisanalyse.

7 Nykonstaterede eller nyindvandrede arter og naturtyper

Der er ikke konstateret nyindvandrede arter eller naturtyper under kortlægningen.

8 Liste over manglende data

Ingen manglende data.

9 Liste over anvendt materiale

Danmarks Naturfredningsforening (1994): "Fredede områder i Danmark" af Knud Dahl. 7. udgave, 1. oplag 1994.

DMU (2003): Faglig rapport fra DMU, nr. 457, 2. udgave: "Kriterier for gunstig bevaringsstatus".

DMU (2005a): Habitatnøgle, ver. 1.02 Appendiks 4a, 23. juni 2005, DMU.

DMU (2005b): Beskrivelse af danske naturtyper omfattet af habitatdirektivet (Natura 2000 typer), ver. 1.02 Appendiks 4b, af 23. juni 2005, DMU.

Skov & Landskab (2006a): Tekniske anvisninger for kortlægning og registrering af skovnaturtyper og levesteder for skovlevende arter i Natura 2000 områder". Skov & Landskab, 15. februar 2006.

Skov & Landskab (2006b): Nitratudvaskning fra skovarealer – model til risikovurdering. (P. Gundersen).

Skov- og Naturstyrelsen (2003): Manual vedr. vurdering af de lokale miljøeffekter som følge af luftbåret kvælstof ved udvidelse og etablering af større husdyrbrug. Udgivet af Miljøministeriet. <http://www2.skovognatur.dk/udgivelser/2003/87-7279-537-9/pdf/helepubl.pdf>

Skov- og Naturstyrelsen (2005): Opdatering af Ammoniakmanualen. <http://www.skovognatur.dk/Udgivelser/Tidligere/2003/ammoniakmanualen.htm>

Skov- og Naturstyrelsen (2006a): Retningslinier for udarbejdelse af Natura 2000-basisanalyse for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer.

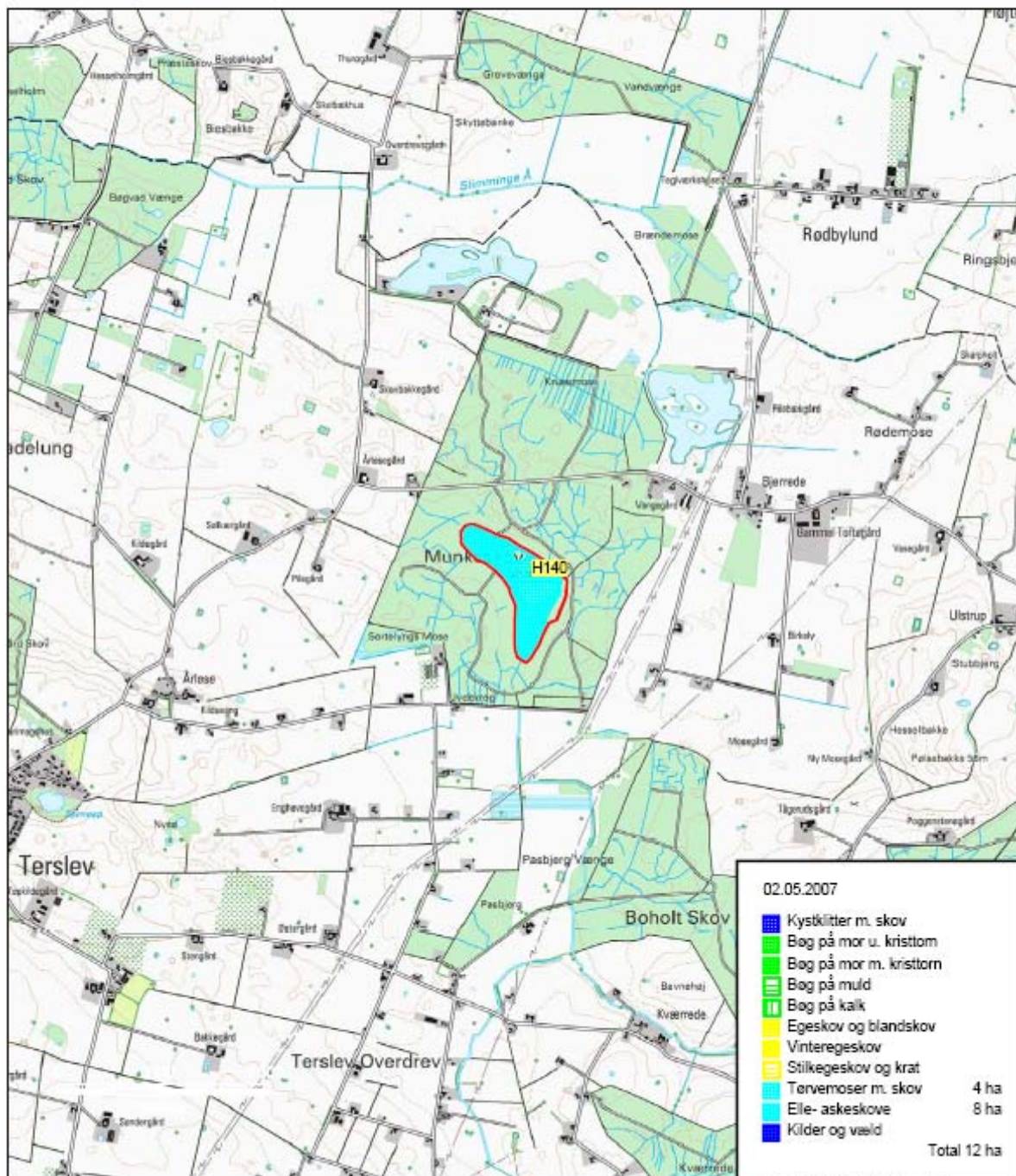
Vestsjællands Amt (2006): Basisanalyse for Natura 2000-område nr. 159, Bagholt Mose.

Bilag 1 Kort over registrerede naturtyper/levesteder

Bilag 1.1: Kort over habitatnaturtyper

Registrerede skovnaturtyper Natura 2000

H140, Bagholt Mose, 1:25.000

Skov- og Naturstyrelsen

Bilag 2 Data for naturtyper og arter

2.1 Data for *Skovbevoksede tørvemoser (91D0)

2.1.1 Beskrivelse af naturtypen

Vådbundsskov domineret af birk, skovfyr eller rødgran, som forekommer på relativt næringsfattig og sur bund med et højt grundvandsspejl, typisk på tørvejord. Tørst og alm. røn findes ofte sammen med de øvrige træarter. Der er som regel mosser til stede, ofte i form af tørvemos (Sphagnum). Typen er typisk et successionsstadium med birk i første trægeneration, hvorefter der kan ske indvandring af el eller ask. Bliver el, ask eller pil dominerende, er der tale om andre mere næringsrige typer vådbundsskov. Typen er således ofte et successionsstadium mellem en åben naturtype og en mere stabil sumpskovstype. Det indebærer, at typen hyppigt ikke kan sikres langsigtet på stedet grundet naturlig succession.

Plantet (eller sået) skov er undtaget så længe den har plantagekarakter i kraft af ensaldrende træer i rækker. Når en plantet skov er uden plantagekarakter, og rummer enten oprindelig karakteristisk bundflora, sjældne arter eller arter af fællesskabsbetydning (se liste ved nøglen), er den omfattet. For plantet skov omfattes endvidere kun birkedominerede arealer, og kun sådanne, hvor forholdene vurderet ud fra jordbund og bundflora er så våde, sure og næringsfattige at birken vil selvså sig i højere grad end mere næringselskende træarter.

Typiske eksempler er skov på tilgroet tidligere hængesæk som i dele af Lyngby Åmose, og næringsfattige skovmoser, tilgroet med birk eller nåltræer, som det kan ses i Gribskov og en række andre steder. Ofte findes typen tillige på ødelagte højmoser som er groet til med især birk.

Følgende arter er karakteristiske for naturtypen: hunde-hvene, dunbirk, grå star, stjerne-star, alm. star, næb-star, tørst, spidsblomstret siv, blåtop, skovstjerne, rødgran, skovfyr, tørvemosser (Sphagnum spp.), tranebær, mosebølle og eng-viol. Disse arters forekomst er ikke afgørende, men hvor de findes er der stor sandsynlighed for at arealet svarer til typen.

Typen findes ofte på og ved højmoser. Forekomst i disses laggzone kan være naturlig, mens forekomst på højmosefladen er unaturlig i Danmark og tegn på nedbrydning af en tidligere aktiv højmose. Ved kortlægning af højmosekomplekser adskilles 91D0 fra højmose (typerne 7110 og 7120) ved at følge grænsen mellem skov og "åben naturtype", d.v.s. over eller under 50 % kronedække af træer. Hvis fx laggzonen af en højmose er groet så stærkt til, at den dækkes af skov (typisk som følge af antropogen dræning, næringstilførsel og lignende), hører den til 91D0 i stedet for til højmose (7110/7120). Arealer, hvor bundfloraen er totalt bortskygget, undtages (DMU 2005b).

2.1.2 Naturtypens areal

Der er kortlagt et samlet areal på 3,9 ha i H140.

2.1.3 Naturtypens struktur og funktion

Nedenstående data stammer fra Skov- og Naturstyrelsens kortlægning af habitatnaturtyper.

- Skovstruktur

Selvfornyelse af karakteristiske træarter (mindst 2 planter pr. m²).

Arealet (ha) af hver forekomst er fordelt til én af de 5 klasser i tabellen efter andelen af selvforryngelse i % af det samlede areal af hver enkelt forekomst:

Art	< 1%	1-10%	11-30%	31-75%	>76%	I alt
Dunbirk	3,9					3,9
Rødgran	3,9					3,9

Kronedækning. Arealet (ha) af hver forekomst er fordelt til én af de 5 klasser i tabellen efter andelen med kronedækning i % af det samlede areal af hver enkelt forekomst:

< 20 %	20-50 %	51-75 %	76 – 90 %	> 90 %	I alt
		3,9			3,9

Etagering (areal med mere end 1 etage). Arealet (ha) af hver forekomst er fordelt til én af de 5 klasser i tabellen efter andelen med etagering i % af det samlede areal af hver enkelt forekomst:

< 20 %	20-50 %	51-75 %	76 – 90 %	> 90 %	I alt
3,9					3,9

- Dødt ved

Dødt stående træ. Arealet (ha) af hver forekomst er fordelt til én af klasserne i tabellen efter antallet af dødt stående træ pr. ha (dbh > 10 cm, højde > 2 m):

< 1 stk/ha	1-5 stk/ha	> 5stk/ha	I alt
		3,9	3,9

Dødt liggende ved. Arealet (ha) af hver forekomst er fordelt til én af klasserne i tabellen efter antallet af dødt liggende ved pr. ha (diameter > 25 cm, længde > 5 m):

< 1 stk/ha	1-5 stk/ha	> 5stk/ha	I alt
		3,9	3,9

- Skovdrift

Jordbearbejdning. Arealet (ha) af hver forekomst er bl.a. fordelt til én af klasserne i tabellen efter andelen af jordbearbejdning i % af det samlede areal af hver enkelt forekomst:

	< 1%	1-10%	11-25%	26-50%	>50%	I alt
Tegn på						0
Tydelig						0
Nylig						0

Spør efter kørsel med traktose/dybe spor. Arealet (ha) af hver forekomst er fordelt til én af de 5 klasser i tabellen efter andelen af spor efter kørsel i % af det samlede areal af hver enkelt forekomst:

< 1%	1-10%	11-25%	26-50%	>50%	I alt
3,9					3,9

Stævningsdrift. Arealet (ha) af hver forekomst er fordelt til én af klasserne i tabellen bl.a. efter andelen med stævningsdrift i % af det samlede areal af hver enkelt forekomst:

	< 1%	1-10%	11-25%	26-50%	>50%	I alt
Ophørt, men tydelige tegn						0
Nylig						0

Græsningsdrift. Arealet (ha) af hver forekomst er fordelt til én af klasserne i tabellen bl.a. efter andelen med græsningsdrift i % af det samlede areal af hver enkelt forekomst:

	< 1%	1-10%	11-25%	26-50%	>50%	I alt
Ophørt, men tydelige tegn						0
Nuværende						0

Afvanding:

Det samlede areal (ha) er inddelt i følgende klasser mht. afvandingsforholdene:

A: Ingen grøfter

B: Gamle grøfter, ikke fungerende (fyldt op/tilstoppede)

C: Gamle grøfter, fungerende (ikke vedligeholdt indenfor de seneste ca. 6 år)

D: Grøfter vedligeholdte indenfor de seneste ca. 6 år

E: Nye grøfter eller grøfter uddybet indenfor 2 år

A	B	C	D	E	I alt
		3,9			3,9

2.1.4 Naturtypens arter

- Karakteristiske arter

Der er registreret følgende karakteristiske arter:

- i 5 meter cirklerne

Art	Areal (ha)*
Blåtop	3,9
Dunbirk	3,9
Mosebølle	3,9
Rødgran	3,9
Sphagnum spp.	3,9
Tørst	3,9

* Det samlede areal af forekomsterne, hvor arten optræder i 5 m cirklen

- på det øvrige areal (ha).

Art	Dominerende	Alm.	Hyppig	Spredte	Få	I alt
Blåtop	3,9					3,9
Dunbirk	3,9					3,9
Grå star			3,9			3,9
Mosebølle				3,9		3,9
Rødgran			3,9			3,9
Sphagnum spp.			3,9			3,9
Tørst			3,9			3,9

- Invasive arter.

Arealet (ha) af hver forekomst er fordelt til én af de 5 klasser i tabellen efter andelen med invasive arter i % af det samlede areal af hver enkelt forekomst:

Art	< 1%	1-10%	11-25%	26-50%	>50%	I alt
Alle nåletræer, undtagen skovfyr, taks, ene og rødgran		3,9				3,9

2.2 Data for *Elle- og askeskov ved vandløb, søer og væld (91E0)

2.2.1 Beskrivelse af naturtypen

Fugtige til våde arealer i tilknytning til vandløb, eller af anden grund med en vis vandbevægelse, bevokset med (domineret af) rødel og/eller ask. Hyppige ledsagetræarter er dunbirk, skovelm, hvidpil og skørpil. Der er normalt en frodig bundflora med høje urter eller moseplanter, der trives med den rigelige tilgang af vand og næring.

Plantet (eller sået) skov er undtaget så længe den har plantagekarakter i kraft af ensaldrende træer i rækker. Når en plantet skov er uden plantagekarakter, og rummer enten oprindelig karakteristisk bundflora, sjældne arter eller arter af fællesskabsbetydning (se liste ved nøglen), er den omfattet.

Typiske eksempler er ask eller el ved væld, galleriskov langs vandløb (selv en strimmel på én træbredde), ellesumpe med vandbevægelse og askebevoksninger i tilknytning til vandløb. Bevoksningerne er ofte blandede med både el og ask, men dette er ikke et krav.

Følgende arter er karakteristiske for naturtypen: rød-el, grå-el, ask, hvidpil, skør-pil, dun-birk, skov-elm, angelik, vandkarse, engkarse, kær-star, kæmpe-star, akselblomstret star, tyndakset star, skov-star, kåltidsel, elfenbens-padderok, andre padderok-arter, alm. mjødurt, skov-storkenæb, engnellikerod, sværtevæld, lund-fredløs, skov-skræppe, lund-fladstjerne og stor nælde. Disse arters forekomst er ikke afgørende, men hvor de findes er der stor sandsynlighed for at arealet svarer til typen. I veludviklede tilfælde kan endvidere findes alm. fredløs, alm. hæg, gråpil, gul anemone, hjortetrøst, kvalkved, kærtidsel, druemunke, firblad, ægbladet fliglæbe, milturt-arter eller vorterod.

Arealer med stagnerende vand undtages, idet det er en anden Corine type, karakteriseret ved manglende vandbevægelse, mere sur bund og bl.a. følgende plantearter: forlænget star, kærangeløv, butfinnet mangeløv, kongebregne, tørst, tørvemos og dunbirk, d.v.s. det er en overgangstype mod de sure skovbevoksede tørvemoser. Selve vandarealet i form af væld eller vandløb hører til særskilte naturtyper. Se type 7220, Kilder og væld, hvis der vælder frit synligt kildevand frem (DMU 2005b).

2.2.2 Naturtypens areal

Der er kortlagt et samlet areal på 8,0 ha i H140.

2.2.3 Naturtypens struktur og funktion

Nedenstående data stammer fra Skov- og Naturstyrelsens kortlægning af habitatnaturtyper.

- Skovstruktur

Selvforryngelse af karakteristiske træarter (mindst 2 planter pr. m²).

Arealet (ha) af hver forekomst er fordelt til én af de 5 klasser i tabellen efter andelen af selvforryngelse i % af det samlede areal af hver enkelt forekomst:

Art	< 1%	1-10%	11-30%	31-75%	>76%	I alt
Pil sp		8,0				8,0
Rødel		8,0				8,0

Kronedækning. Arealet (ha) af hver forekomst er fordelt til én af de 5 klasser i tabellen efter andelen med kronedækning i % af det samlede areal af hver enkelt forekomst:

< 20 %	20-50 %	51-75 %	76 – 90 %	> 90 %	I alt
			8,0		8,0

Etagering (areal med mere end 1 etage). Arealet (ha) af hver forekomst er fordelt til én af de 5 klasser i tabellen efter andelen med etagering i % af det samlede areal af hver enkelt forekomst:

< 20 %	20-50 %	51-75 %	76 – 90 %	> 90 %	I alt
8,0					8,0

- Dødt ved

Dødt stående træ. Arealet (ha) af hver forekomst er fordelt til én af klasserne i tabellen efter antallet af dødt stående træ pr. ha (dbh > 10 cm, højde > 2 m):

< 1 stk/ha	1-5 stk/ha	> 5stk/ha	I alt
		8,0	8,0

Dødt liggende ved. Arealet (ha) af hver forekomst er fordelt til én af klasserne i tabellen efter antallet af dødt liggende ved pr. ha (diameter > 25 cm, længde > 5 m):

< 1 stk/ha	1-5 stk/ha	> 5stk/ha	I alt
		8,0	8,0

- Skovdrift

Jordbearbejdning. Arealet (ha) af hver forekomst er bl.a. fordelt til én af klasserne i tabellen efter andelen af jordbearbejdning i % af det samlede areal af hver enkelt forekomst:

	< 1%	1-10%	11-25%	26-50%	>50%	I alt
Tegn på						0
Tydelig						0
Nylig						0

Spor efter kørsel med traktose/dybe spor. Arealet (ha) af hver forekomst er fordelt til én af de 5 klasser i tabellen efter andelen af spor efter kørsel i % af det samlede areal af hver enkelt forekomst:

< 1%	1-10%	11-25%	26-50%	>50%	I alt
8,0					8,0

Stævningsdrift. Arealet (ha) af hver forekomst er fordelt til én af klasserne i tabellen bl.a. efter andelen med stævningsdrift i % af det samlede areal af hver enkelt forekomst:

	< 1%	1-10%	11-25%	26-50%	>50%	I alt
Ophørt, men tydelige tegn						0
Nylig						0

Græsningsdrift. Arealet (ha) af hver forekomst er fordelt til én af klasserne i tabellen bl.a. efter andelen med græsningsdrift i % af det samlede areal af hver enkelt forekomst:

	< 1%	1-10%	11-25%	26-50%	>50%	I alt
Ophørt, men tydelige tegn						0
Nuværende						0

Afvanding:

Det samlede areal (ha) er inddelt i følgende klasser mht. afvandingsforholdene:

A: Ingen grøfter

B: Gamle grøfter, ikke fungerende (fyldt op/tilstoppede)

C: Gamle grøfter, fungerende (ikke vedligeholdt indenfor de seneste ca. 6 år)

D: Grøfter vedligeholdte indenfor de seneste ca. 6 år

E: Nye grøfter eller grøfter uddybet indenfor 2 år

A	B	C	D	E	I alt
		8,0			8,0

2.2.4 Naturtypens arter

- Karakteristiske arter i bundvegetation

Der er registreret følgende karakteristiske arter:

- i 5 meter cirklerne

Art	Areal (ha)*
Alm. mjødurt	8,0
Rødel	8,0
Stor nælde	8,0
Sværtevæld	8,0

* Det samlede areal af forekomsterne, hvor arten optræder i 5 m cirklen

- på det øvrige areal (ha).

Art	Domine- rende	Alm.	Hyppig	Spredte	Få	I alt
Akselblomstret star				8,0		8,0
Alm. mjødurt		8,0				8,0
Ask				8,0		8,0
Dunbirk			8,0			8,0
Pil sp.			8,0			8,0
Rødel	8,0					8,0
Skovstar				8,0		8,0
Stor nælde			8,0			8,0
Sværtevæld		8,0				8,0

- Invasive arter.

Arealet (ha) af hver forekomst er fordelt til én af de 5 klasser i tabellen efter andelen med invasive arter i % af det samlede areal af hver enkelt forekomst:

Art	< 1%	1-10%	11-25%	26-50%	>50%	I alt
Alle nåletræer, undtagen skovfyr, taks, ene		8,0				8,0

Bilag 3 Foreløbig trusselsvurdering

I direktiverne er der krav om at fastholde eller genoprette ”gunstig bevaringsstatus” for de habitatnaturtyper og arter, som områderne er udpeget af hensyn til. For at en habitatnaturtype eller art kan siges at have gunstig bevaringsstatus skal en række kriterier være opfyldt:

En habitatnaturtypes bevaringsstatus anses for “gunstig”, når

- ”det naturlige udbredelsesområde og de arealer, det dækker inden for dette område er stabile eller i udbredelse”, og
- ”den særlige struktur og de særlige funktioner, der er nødvendige for dens opretholdelse på lang sigt, er til stede og sandsynligvis fortsat vil være det i en overskuelig fremtid”, og
- ”bevaringsstatus for de arter, der er karakteristiske for den pågældende naturtype, er gunstig.”

(DMU 2003)

Truslerne omfatter påvirkninger, hvor der er en begrundet mistanke om, at de har en negativ betydning for naturtilstanden. De største trusler er gennemgået i de følgende afsnit.

3.1 Reduceret areal

Antallet af plante- og dyrearter på en lokalitet afhænger, alt andet lige, af lokalitetens størrelse, således at et større areal kan oppebære et større antal arter. Store lokaliteter kan desuden typisk indeholde større bestande af de enkelte arter end små lokaliteter.

Reduktion af en naturtypes areal vil derfor betyde, at der først sker en reduktion af bestandsstørrelserne af de enkelte arter, hvorefter nogle af bestandene forsvinder, og endelig vil de enkelte arter begynde at uddø.

Det reducerede areal kombineret med forringede levevilkår i mange af de resterende naturområder har bevirket, at de forskellige plante- og dyrearter i stadig stigende grad får opsplittet deres bestande i mindre og isolerede delbestande. Sådanne små isolerede bestande er betydelig mere udsatte for at uddø end store sammenhængende bestande pga. indavl og tilfældige katastrofer. Når arterne er forsvundet fra sådanne isolerede lokaliteter, vil det ofte være vanskeligt for nye bestande at sprede sig dertil, netop fordi lokaliteterne er isolerede.

Reduktion af arealet af en habitatnaturtype eller en arts levested i skov kan f.eks. skyldes en aktiv konvertering til andre træarter, naturlig dynamik eller ændrede afvandingsforhold. I visse tilfælde kan både naturlig dynamik og genopretning af naturlig hydrologi medføre en acceptabel formindskelse af et naturareal. Således skal betydningen af udvikling af habitatnaturtyperne indbyrdes vurderes i forhold til det samlede areal med hver habitatnaturtype både lokalt, regionalt og nationalt.

3.2 Intensiv skovdrift

Intensiv skovdrift kan være en trussel mod habitatnaturtyper og arter. Det kan f.eks. dreje sig om:

- *Forstyrrelse af jordbund*

Forstyrrelse af jordbunden kan skade habitatnaturtypernes strukturer og arter. Jordbunden

kan f.eks. forstyrres ved jordbearbejdning i forbindelse med foryngelse af skov eller kørsel i forbindelse med mekaniseret skovning og udkørsel af træ.

- Anvendelse af pesticider

Sprøjtning med pesticider kan skade habitatnaturtypernes arter. Der kan både være tale om anvendelse af pesticider direkte på arealerne og om vinddrift af pesticider fra nærtliggende land- eller skovarealer, som sprøjtes.

- Plantning og efterbedring

Plantning og efterbedring kan medføre en strukturel ensretning sammenlignet med naturlig foryngelse.

- Hugst

Hugstindgreb kan være en trussel, som helt kan fjerne skovnaturtyper og arters levesteder (renafdrift) eller forskyde træartssammensætningen og medføre en strukturel ensretning af bevoksninger.

- Ophør med naturvenlige driftsformer

Mange arter og strukturer er knyttet til og afhængige af naturvenlige driftsformer. Det kan eksempelvis være gamle driftsformer som stævnings- eller græsningsskov samt urørt skov. Derfor er ophør af disse naturvenlige driftsformer en trussel mod habitatnaturtyper og arter.

Anvendelse af gødning er behandlet i afsnit 3.3 om eutrofiering, mens *afvanding* er behandlet i afsnit 3.4 om hydrologi.

I bilag 2 er der lavet en sammenstilling af data om de enkelte habitatnaturtyper. Der fremgår følgende af bilaget:

- Forstyrrelse af jordbund

Det fremgår af DMU-rapporten ”Kriterier for gunstig bevaringsstatus”, at arealandelen med uforstyrret jordbund (f.eks. uden jordbearbejdning og kørsel) skal være stabil eller stigende. Jordbearbejdningen må foretages på op til 1/3 af en flade, hvis denne har været jordarbejdet tidligere (DMU 2003).

Der er ikke registreret tegn på jordbearbejdning af eller spor efter kørsel med traktose/dybe spor på de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer i habitatområdet.

Samlet set vurderes forstyrrelse af jordbunden i form af jordbearbejdning eller spor efter kørsel med traktose/dybe spor ikke at udgøre en trussel for skovnaturtyperne i området.

- Hugst

Skovnaturtyperne skal have en kronedækningsgrad > 50 % af de træarter, der hører til naturtypen (DMU 2005a).

På baggrund af bilag 2 kan det konkluderes, at der:

- på 67 % af arealet med skovnaturtyper er en kronedækningsgrad på 76-90 %
- på 33 % af arealet med skovnaturtyper er en kronedækningsgrad på 51-75 %

Andelen af det samlede areal med lav kronedækningsgrad (51-75 %) er relativt høj. Der vurderes at være behov for at undersøge kronedækningen i området nærmere for at konstatere, om det udgør en trussel for skovnaturtyperne.

Kronedækningsgraden i resten af området indikerer, at der føres en hugst i området, som ikke udgør en trussel mod sikring af en kronedækningsgrad på > 50 %. Den registrerede kronedækningsgrad omfatter dog alle træarter på arealet, og ikke kun de træarter, der naturligt hører til skovnaturtypen.

- *Ophør med naturvenlige driftsformer*

Der er ikke registreret hverken nylig eller tegn på tidligere græsningsdrift eller stævningdrift i H140.

På baggrund af de ovennævnte registreringer er der ikke grundlag for at konkludere, at der har været en negativ ændring i arealet med naturvenlige driftsformer.

3.3 Eutrofiering

Kvælstof er fra naturens hånd begrænsende næringsstoffer for mange økosystemer. Når et naturområde belastes med ekstra næringsstoffer (eutrofieres), fører det til ændret artssammensætning, fordi konkurrencestærke og kraftigt voksende plantearter (som f. eks. *stor nælde, blåtop og vild kørvel*) bliver begunstiget på bekostning af lavtvoksende og konkurrencesvage plantearter (såkaldte nøjsomhedsarter).

Eutrofieringen kan blive så kraftig, at naturtypernes tålegrænse² bliver overskredet. Resultatet bliver, at flere af de karakteristiske nøjsomhedsarter forsvinder, og naturtypernes tilstand ændres. Selv små ekstra tilførsler af næringsstoffer kan på sigt føre til ændret artssammensætning. Eutrofiering af naturområder kan ske i form af direkte tilførsel af gødning eller indirekte i form af f.eks. kvælstofdeposition fra luften eller jordfygning fra marker.

Eutrofiering af skovarealer kan påvises på flere måder, f.eks. ved forekomst af negative strukturer, mange plantearter med god tilpasning til at vokse på næringsrig jordbund eller ved at måle eller modelberegne depositionen af kvælstof fra luften.

Tålegrænser

Alle de registrerede skovnaturtyper i H140 er kvælstoffølsomme med tålegrænser på 10-20 kg N/ha/år. Modelberegninger kan give lavere tålegrænser, ned til 7 kg N/ha/år (Skov- og Naturstyrelsen 2005).

Kvælstof-deposition

Den gennemsnitlige afsætning af kvælstof fra luften er følgende for kommunen i H140:

	NH _v (kg N/ha)	NO _x (kg N/ha)	Total N (kg N/ha)
Haslev	8,2	7,4	15,6
Lands gennemsnit	9,1	6,8	15,9

Tabel bilag.3.3. Baggrundsbelastningen (i kg N/ha/år) i den kommune der ligger indenfor Natura 2000 området. Der refereres til kommuneinddelingen fra før den 1. januar 2007. Kvælstof-depositionen er angivet som

² Tålegrænsen er et mål for et naturområdes følsomhed for luftforurening. Tålegrænsen kan defineres som ”En kvantitativ vurdering af den belastning med et eller flere forurenende stoffer, hvorunder effekter på udvalgte følsomme elementer af natur og miljø ikke forekommer vurderet med den bedste nuværende viden”.

kommunevise gennemsnit af hhv. NH_y (ammoniak og ammonium), NO_x (kvælstofoxider, salpetersyre og nitrat) og total N (samlet tør- og våddeposition) (Skov- og Naturstyrelsen 2005).

Den gennemsnitlige deposition i den kommune, der dækker H140, er således på 15,6 kg N/ha/år, hvilket ligger under landsgennemsnittet på 15,9 kg N/ha/år.

En betydelig del af NH_y -fraktionen består af ammoniak fra lokale husdyrbrug, som er ujævnt fordelt i landskabet. Hertil kommer, at afsætningen af kvælstof på forskellige overfladetyper varierer i forhold til ruheden. Skov har stor ruhed, og derfor er der en større depositions-hastighed i skove. Særligt udsatte er skovkanter, hvilket har stor betydning i Danmark, da en væsentlig del af de danske skove er små og derfor har relativ stor rand. Endvidere er der en særlig stor deposition i bevoksninger med nåletræ (Skov- og Naturstyrelsen 2003).

Det er muligt at korrigere de kommunevise gennemsnitstal i forhold til lokal husdyrtæthed og til forskellige naturtyper ruhed inden for habitatområdet.

Skov & Landskab har estimeret, at f.eks. ruheden af løvskov medfører en korrektion af den gennemsnitlige kvælstofdeposition på 2 i skovkanter (0-25 m) og 1,5 i overgangszonen (25-50 m) (Skov & Landskab 2006b).

Overskridelse af tålegrænse

Det fremgår af DMU-rapporten "Kriterier for gunstig bevaringsstatus", at tålegrænsen for skovnaturtyperne ikke må overskrides (DMU 2003).

Det skovbevoksede areal i H140 ligger inde i et større skovområde, - uden skovkanter.

Den gennemsnitlige deposition i skoven ligger midt i intervallet med tålegrænsen for skovnaturtyperne. Supplerende modelberegninger kan afsløre, om tålegrænsen er overskredet i den indre del af skovene.

3.4 Hydrologi

En naturlig hydrologi uden afvanding eller vandløbsvedligeholdelse vil som hovedregel fremme den mest naturlige udvikling af de forskellige naturtyper. Afvanding samt nærtliggende vandindvinding sænker det naturlige vandspejl og medfører en gradvis udtørring af arealet.

Det fremgår af "Kriterier for gunstig bevaringsstatus", at der skal være en stabil eller faldende indsats for oprensning af vandløb og nygravning af grøfter (DMU 2003).

Det fremgår af bilag 2, at afvandingsforholdene for skovnaturtyperne er som følger:

Afvanding

- på 100 % af arealet er der grøfter, der er fungerende, men ikke vedligeholdt inden for de sidste 6 år

Som følge af tilstedeværelsen af større arealer med fugtige skovnaturtyper vurderes området at være særligt følsomt overfor ændringer i hydrologien.

Samlet vurderes det, at yderligere afvanding vil være en trussel for skovnaturtyperne i området.

3.5 Invasive arter

Arter, der ikke er kommet naturligt til landet og som er bevidst indført eller tilfældigt slæbt ind af mennesker, kaldes introducerede arter. En lille mængde af disse arter kan vise sig problematiske, hvis de spreder sig til naturen. Disse arter kaldes invasive arter.³

Mange af de invasive arter er efterhånden blevet et stort problem, for de spredes og etablerer sig i beskyttede naturtyper. Her kan de danne store bestande og derved fortrænge det vilde plante- og dyreliv.

Selvsåede nåletræarter (undtagen skovfyr, taks og ene) betragtes i denne sammenhæng som invasive arter, hvis de vokser på arealer med habitatnaturtyper. Dog kan rødgran indgå som en naturlig del af skovbevoksede tørvemoser (91D0).

Det fremgår af DMU-rapporten ”Kriterier for gunstig bevaringsstatus”, at kronedækningsgraden af ikke-hjemmehørende (uønskede) træarter ikke bør overstige 10 % (DMU 2003).

Ifølge bilag 2 er der konstateret invasive nåletræarter i alle tre skovnaturtyper i området. På 100 % af det samlede areal med skovnaturtyper er der registreret invasive nåletræarter med en arealandel på 1-10 %. De invasive nåletræarter er særligt udbredt i elle- og askemoser (91E0).

Samlet vurderes de invasive nåletræarter at udgøre en potentiel trussel på længere sigt mod skovnaturtyperne i området.

---

³ Kilde: Skov- og Naturstyrelsens hjemmeside www.skovognatur.dk

Tillæg om ny viden til Natura 2000-basisanalyse for Bagholt Mose, område nr. 159.

Tillægget gælder både i forhold til basisanalysen for lysåben natur og skovbasisanalysen for område 159.

Natura 2000-planerne bygger på den eksisterende viden om naturforholdene. Denne viden er områdevis blevet opgjort i basisanalyser for henholdsvis lysåben natur og skovbevoksede fredskovsarealer. Basisanalyserne, der udgør en del af den færdige plan for Natura 2000-området, blev offentliggjort i 2007 og kan ses på [By- og Landskabsstyrelsens hjemmeside \(www.blst.dk/Natura2000plan\)](http://www.blst.dk/Natura2000plan).

Dette tillæg opsummerer den viden, der supplerer basisanalyserne for det enkelte Natura 2000-område, og som indgår som grundlag for Natura 2000-planen. Tillægget er opbygget med en struktur, der svarer til basisanalysernes opbygning.

For nogle områder er der på baggrund af basisanalysen eller nyere overvågningsdata mv. foretaget ændringer i udpegningsgrundlaget (afsnit 2 herunder). Datagrundlaget er udvidet ved, at der siden basisanalyserne i nogle områder er foretaget kortlægning og tilstands vurdering af skovnaturtyper på ikke-fredskovspligtige arealer og/eller en genkortlægning af i første omgang ufuldstændigt kortlagte arealer (afsnit 3).

For eventuelle nye naturtyper og arter (fugle og arter på habitatdirektivet) på udpegningsgrundlaget er der foretaget en foreløbig trusselvurdering (afsnit 4.2). I samme afsnit er ændringer i forhold til basisanalysernes trusselvurdering anført. Med hensyn til den luftbårne kvælstofdeposition er der foretaget helt nye overslagsberegninger, der omfatter alle kortlagte arealer af både lysåbne naturtyper og skovnaturtyper (afsnit 4.1).

I nogle områder er der endvidere sket væsentlige ændringer i driften, igangsat naturgenopretningsprojekter el.lign. siden færdiggørelsen af basisanalyserne (afsnit 6).

1. Beskrivelse af området

Områdets afgrænsning er uændret, og områdets overordnede naturindhold er uændret.

2. Tilføjelser til udpegningsgrundlaget

I basisanalyserne er det anført, hvis der i de enkelte Natura 2000-områder var konstateret habitatnaturtyper og -arter eller fuglearter fra fuglebeskyttelsesdirektivet, der ikke var en del af områdernes oprindelige udpegningsgrundlag. I forbindelse med overvågning og kortlægning udført i perioden 2006 – 2008 er der fremkommet yderligere oplysninger om direktivarter og -naturtyper, og det samlede

udpegningsgrundlag er slutteligt revideret i 2008. I enkelte tilfælde er arter eller naturtyper fjernet fra udpegningsgrundlaget, fx hvis de oprindelige forekomster var meget gamle. Udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområderne er dog kun revideret for en enkelt art, nemlig skarv. Det reviderede og aktuelle udpegningsgrundlag fremgår af figur 2 i Natura 2000-planen – og af [By- og Landskabsstyrelsens hjemmeside](#).

Siden den oprindelige basisanalyse, er der følgende ændringer til udpegningsgrundlaget i habitatområde H140:

- Brunvandede søer (3160) er tilføjet, da naturtypen blev registreret under kortlægningen.
- Kildevæld (7220) fremgik ikke som udpegningsgrundlag i basisanalysen eller på myndighedernes hjemmesider, men har oprindeligt været indmeldt som udpegningsgrundlag til EU.
- Blank seglmos (*Hamatocaulis vernicosus*) er fjernet fra udpegningsgrundlaget, da den indsamling, der var grundlaget for udpegningen, har vist sig at være fejletiketteret.

3. Nye data om naturtyper og arter

Første runde af kortlægningen af habitatområdernes naturtyper blev foretaget i perioden 2004 - 2005, hvor 18 lysåbne naturtyper og samtlige 10 skovnaturtyper på fredskovspligtige arealer blev kortlagt.

I løbet af 2007 og 2008 blev der som led i DEVANO-programmet kortlagt og tilstandsvurderet yderligere 5 lysåbne naturtyper samt skovbevoksede ikke-fredskovspligtige arealer, og der blev i enkelte tilfælde foretaget genkortlægning og tilstandsvurdering af forekomster, som blev undersøgt ufuldstændigt i første runde. For arterne er der ved fund af nye direktivarter i de fleste tilfælde tale om fund i forbindelse med NOVANA-overvågningsprogrammet.

Reviderede og nye data om areal og antal forekomster af naturtyper og arter i Natura 2000-område 159 fremgår af nedenstående tabel 1 og 2, for så vidt der er tale om væsentlige ændringer i forhold til basisanalyserne.

Ud over de nævnte naturtyper er der i habitatområdet kortlagt og tilstandsvurderet et mindre udvalg af områdets vandhuller. Disse data er ikke medtaget, da det endnu er en ufuldstændig kortlægning. Tilsvarende er der i Natura 2000-planen set bort fra oplysninger i basisanalyserne om ufuldstændigt kortlagte naturtyper, herunder de marine naturtyper. Kortlægning og tilstandsvurdering vil blive udbygget i den kommende planperiode.

Tabel 1		
Naturtype	Registreret areal (ha)	
Lysåbne naturtyper		
3160 Brunvandet sø	Ufuldstændigt kortlagt	
7140 hængesæk	0,4	Basisanalysen medtog små mosaikforekomster i skovbevokset tørve-mose. Ved skovkort-lægningen blev hele dette areal imidlertid kortlagt som skov.
Tabel 1. Opdaterede data om nye eller genkortlagte naturtyper i Natura 2000-område 159.		

Tabel 2		
Art	Bestand	
Mygblomst	5	Mygblomst blev genfundet ved overvågningen i 2008
Tabel 2. Opdaterede data om arter på udpegningsgrundlaget i Natura 2000-område 159.		

4. Supplerende trusselvurdering

I basisanalyserne blev der præsenteret en trusselvurdering og tilstandsdata for de forskellige naturtyper og arter. Vidensgrundlaget for at vurdere truslen i form af atmosfærisk kvælstofnedfald over ba-turområderne var dengang beskedent. Dette emne har fået en selvstændig behandling i nedenstående afsnit 4.1. Øvrige ændringer i basisanalysernes trusselvurdering samt trusselvurdering for de nye elementer på udpegningsgrundlaget fremgår af afsnit 4.2.

Naturtilstanden og de tilgrundliggende arts- og strukturindeks for de kortlagte naturtypeforekomster, der stammer fra basisanalyserne, findes på [By- og Landskabsstyrelsens hjemmeside](#) under "se på kort". Baggrundsdata i form af strukturparametre og artslistor for de enkelte forekomster findes i den fællesoffentlige naturdatabase på www.naturdata.dk.

4.1 Belastning af naturområder med luftbårent kvælstof

Kvælstof og fosfor er fra naturens hånd begrænsende næringsstoffer for mange økosystemer. Når et naturområde belastes med ekstra næringsstoffer (eutrofieres), fører det til ændret artssammensætning, fordi konkurrencestærke og kraftigt voksende plantearter (som fx stor nælde, blåtop og vild kørvel) bliver begunstiget på bekostning af lavtvoksende og konkurrencesvage plantearter (såkaldte nøjsomhedsarter).

Eutrofieringen kan blive så kraftig, at naturtypernes tålegrænse bliver overskredet. Resultatet bliver, at flere af de karakteristiske nøjsomhedsarter forsvinder, og naturtypernes tilstand ændres.

Selv små ekstra tilførsler af næringsstoffer kan på længere sigt føre til ændret artssammensætning. Eutrofiering af naturområder kan ske i form af direkte tilførsel af gødning eller indirekte i form af fx kvælstofdeposition fra luften eller jordfygning fra marker.

Eutrofiering af terrestriske naturarealer kan påvises på flere måder, fx ved forekomst af negative strukturer (fx dominans af blåtop på tørre heder), mange plantearter med tilpasning til at vokse på næringsrig jordbund eller ved at måle eller modelberegne nedfald af kvælstof fra luften.

Eutrofiering som trussel kan være meget vanskelig at observere ved tilsyn eller registrering.

Tålegrænser

For de naturtyper, der figurerer på habitatdirektivets bilag 1, er der af UN/ECE¹ fastsat empirisk baserede tålegrænseintervaller, som fremgår af tabel 3. Der anvendes her, som overalt i Natura 2000-planen, de autoriserede korte navne til naturtyperne. For naturtypernes fuldstændige navne henvises til www.blst.dk

Tålegrænsen udtrykker følsomheden i en naturtype over for en forøget tilførsel af forurende eller eutrofierende stoffer, og angiver "den belastning, hvorunder væsentlige skadelige effekter på økosystemet ikke vil forventes, vurderet ud fra den bedste tilgængelige viden".

Naturtype (nr)	Tålegrænse-interval (kg N/ha/år)
Sandbanke (1110)	- ¹
Vadeflade (1140)	- ¹
*Lagune (1150)	30-40
Bugt (1160)	30-40
Rev (1170)	- ¹
Strandvold med enårige (1210)	- ¹
Strandvold med flerårige (1220)	- ¹
Kystklint/klippe (1230)	15-25
Enårig strandengsvegetation (1310)	30-40
Strandenge (1330)	30-40

¹ UN/ECE er FN's Økonomiske Komité for Europa. Tålegrænserne (critical loads) fastsættes i Arbejdsgruppen vedr. effekter af konventionen om langtransporterende luftforurening (www.unece.org/env/wge) i forbindelse med det internationale samarbejdsprogram vedr. modellering og kortlægning af tålegrænser, baggrundsbelastning, effekter, risici og udviklingstendenser for luftforurening.

*Indlandssalteng (1340)	30-40
Forklit (2110)	10-20 ²
Hvid klit (2120)	10-20 ²
*Grå/grøn klit (2130)	10-20 ²
*Klithede (2140)	10-20 ²
Havtornklit (2160)	10-20 ²
Skovklit (2180)	10-20 ²
Klitlavning (2190)	10-25 ⁴
*Enebærklit (2250)	10-20 ²
Søbred med småurter (3130)	5-10
Kransnålalge-sø (3140)	5-10
Næringsrig sø (3150)	- ¹⁰
Brunvandet sø (3160)	5-10
Vandløb (3260)	- ¹
Å-mudderbanke (3270)	- ¹
Våd hede (4010)	10-25
Tør hede (4030)	10-20
Enekrat (5130)	15-25 ⁵
*Tørt overdrev på kalkholdigt sand (6120)	15-25
Kalkoverdrev (*vigtige orkidélokalteter) (6210)	15-25
*Surt overdrev (6230)	10-20
Tidvis våd eng (6410)	15-25 ⁶
Urtebrømme (6430)	15-25 ⁶
*Højmose (7110)	5-10
Nedbrudt højmose (7120)	5-10
Hængesæk (7140)	10-15 ^{3,7}
Tørvelavning 7150)	10-15 ^{3,7}
*Avneknippemose (7210)	15-25
*Kildevæld (7220)	15-25 ⁸
Rigkær (7230)	15-25 ³
Bøg på mor (9110)	10-20 ^{2,9}
Bøg på mor med kristtorn (9120)	10-20 ^{2,9}
Bøg på muld (9130)	10-20 ^{2,9}
Bøg på kalk (9150)	10-20 ^{2,9}
Ege-blandskov (9160)	10-20 ^{2,9}
Vinteregeskov (9170)	10-20 ^{2,9}
Stilkeke-krat (9190)	10-20 ^{2,9}
*Skovbevokset tørvemose (91D0)	10-20 ^{2,9}
*Elle- og askeskov (91E0)	10-20 ^{2,9}

¹ Tålegrænsen for atmosfærisk belastning er ikke relevant, idet naturtyperne er naturligt kvælstofrige, ufølsomme for atmosfærisk tilførsel, eller forventes at modtage det største bidrag fra andre kilder, fx grundvand eller overfladenær afstrømning.

² Tålegrænsen for beskyttelse af laver (10 – 15 kg N/ha/år) kan anvendes hvis en væsentlig forekomst af følsomme laver på lokaliteten ønskes beskyttet.

³ Tålegrænsen for højmoser (5 – 10 kg N/ha/år) kan anvendes hvis en væsentlig forekomst af følsomme højmosearter på lokaliteten ønskes beskyttet.

⁴ Tålegrænsen for oligotrofe søer (5 – 10 kg N/ha/år) benyttes for småsøer i klitlavninger.

⁵ Tålegrænsen for heder (10 – 20 kg N/ha/år) anvendes, hvis

dværgbuske (lyng mv.) er hyppige.

⁶ *Naturtypen er en delmængde af den bredere naturtype fersk natureng, der kan være mere kvælstoffølsom.*

⁷ *Naturtypen er en delmængde af den bredere naturtype fattigkær, der har tålegrænse i intervallet 10 – 20 kg N/ha/år.*

⁸ *Naturtypen omfatter også Palludellavæld, der forventes at have tålegrænser i den lave ende af intervallet.*

⁹ *Tålegrænsen bør modelberegnes. En modelberegning kan give lavere tålegrænser, ned til 7 kg N/ha/år.*

¹⁰ *Mange søer og vandhuller er eutrofieret som følge af nærings-tilførsel fra andre kilder. For de rene, ikke eutrofierede søer af type 3150 kan tålegrænsen for de øvrige søtyper på 5-10 kg N/ha/år bruges, hvis søen er kvælstofbegrænset.*

Som det fremgår af tabel 3, er det særligt hængesæk, tørvelavning og rigkær med en væsentlig forekomst af følsomme højmosearter (7140, 7150 og 7230), højmose (7110) samt tre søtyper (3110, 3140 og 3160), der hører til de særligt kvælstoffølsomme naturtyper med tålegrænser på 5-10 kg N/ha/år.

Øvrige hængesække og tørvelavninger, heder (4010 og 4030) samt sure overdrev (6230), er ligeledes følsomme overfor kvælstofbelastning og har tålegrænser mellem 10-20(-25) kg N/ha/år. Blandt kilderne (7220) ligger tålegrænsen for paludellavæld (væld med speciel mosart) i den lave ende af intervallet, dvs. 15 kg N/ha/år.

Øvrige rigkær og kildevæld samt tidvis våd eng og enekrat (7230, 7220, 6410 og 5130) er moderat kvælstoffølsomme med tålegrænser mellem 15-25 kg N/ha/år. For artsrige forekomster ligger tålegrænsen i den nedre ende af disse intervaller.

For alle skovtyper er tålegrænsen fastsat til 10-20 kg N/ha/år, dog 10-15 kg N/ha/år for lichenrige skove.

N-deposition og overskridelse af tålegrænser

Kvælstofdepositionen til danske land- og vandområder kommer fra en lang række danske og udenlandske kilder, primært husdyrproduktion (ammoniak) og forbrændingsprocesser (kvælstofoxider). I Jylland og på Fyn stammer ca. 60 % af kvælstofdepositionen fra husdyrproduktion, mens det på Sjælland og Bornholm drejer sig om ca. halvdelen eller under halvdelen (Danmarks Miljøundersøgelser, 2005). De gennemsnitlige tal dækker dog over store lokale variationer afhængig af den lokale husdyrtæthed og ruheden af naturområderne. I forhold til husdyrproduktionen er staldanlæg uden ammoniakbegrænsende teknik typisk den største kilde til landbrugets ammoniakfordampning.

I tabel 4 er den gennemsnitlige afsætning af kvælstof opgivet som kommunevise gennemsnit af NH₃ og NO_x for 2006 (DMU).

Tabel 4				
Kommune	NH _y (kg N/ha)	NO _x (kg N/ha)	Total N (kg N/ha)	Heraf stammende fra danske kilder
Faxe	7,8	7,2	15	23 %
Lands gennemsnit	8	9	17	33 %

Tabel 4. Baggrundsbelastningen (i kg N/ha/år) i de kommuner, som Natura 2000-område 159 ligger inden for. Kvælstofdepositionen er angivet som kommunevise gennemsnit af hhv. NH_y (ammoniak og ammonium, primært fra husdyrproduktion), NO_x (kvælstofoxider, salpetersyre og nitrat (fra transport, energiproduktion og industri)) og total N (samlet tør- og våddeposition). DMU, 2006.

Det gennemsnitlige kvælstofnedfald i Faxe Kommune, hvori Natura 2000-området ligger, er 15 kg N/ha/år, hvilket er lidt lavere end landsgennemsnittet. Belastningen med ammoniak og ammonium (NH_y) er ca. 3 % lavere end landsgennemsnittet, hvilket tyder på, at det lokale og regionale husdyrhold har en marginalt mindre indflydelse på kvælstofnedfaldets størrelse. Nedfaldet af NO_x'er – der overvejende stammer fra transport, energiproduktion og industri – er 20 % mindre end landsgennemsnittet.

Overslagsberegning af den lokale kvælstofbelastning

Da husdyrbrug ikke ligger jævnt fordelt i landskabet, vil kvælstofbelastningen af et naturområde variere alt efter om der ligger husdyrbrug tæt på naturområdet, eller der slet ikke er husdyrbrug i nærområdet. Hertil kommer, at afsætningen af kvælstof på forskellige overfladetyper varierer i forhold til den såkaldte *ruhed*. Der er fx stor forskel på, hvor meget der afsættes på en skov (med stor ruhed og dermed en stor afsætningsoverflade), og på en lysåben eng (med lavere ruhed og mindre afsætningsoverflade).

Der er derfor foretaget en korrektion af de kommunevise gennemsnitstal i forhold til lokal husdyrtæthed (baseret på CHR, det centrale husdyrregister) og til forskellige naturtypers ruhed inden for Natura 2000-området. Ruheden af naturarealerne er vurderet på baggrund af den vedplantedækning, som er registreret ved kortlægningen.

Korrektionen er foretaget ved hjælp af en metode beskrevet i Ammoniakmanualen (Skov- og Naturstyrelsen, 2003) opdateret som beskrevet i boksen nedenfor. Der er ikke tale om en eksakt beregning, men om en forholdsvis grov overslagsberegning, der dog giver en indikation af om, og i givet fald hvor meget, tålegrænserne er overskredet for de forskellige naturtyper. Derfor kan overslagsberegningerne ikke direkte indgå i myndighedsbehandling af N-belastning fra konkrete husdyrbrug/virksomheder.

Overslagsberegningerne i tabel 5 viser, at kvælstofnedfaldet i Natura 2000-område 159 ligger mellem 20 og 25 kg N/ha/år.

Tabel 5				
Naturtype	Tålegrænse-interval (kg N/ha/år)	Kvælstofafsætning overslag (kg N/ha/år)		
		10-15	15-20	20-25
Hængesæk (7140)	10-15 ^{2,3}	0 %	0 %	100 %
Elle- og askeskov (91E0)	10-20 ^{1,4}	0 %	0 %	100 %
Skovbevokset tørvemo-se (91D0)	10-20 ^{1,4}	0 %	0 %	100 %
<i>Fordeling på areal</i>		0 %	0 %	100 %

Tabel 5. Overslag over hvor meget naturtypernes kvælstoftålegrænser er overskredet i Natura 2000-område 159. For hver naturtype er angivet naturtypens tålegrænseinterval, og andelen i procent af det samlede areal i forskellige intervaller af belastninger. De enkelte forekomster af en bestemt naturtype kan have forskellige tålegrænser, men de vil normalt ligge indenfor naturtypens tålegrænseinterval. Belastninger, hvor den lokale N-belastning ligger under den nedre grænse i tålegrænseintervallet (tålegrænsen ikke overskredet), er markeret med grønt, N-belastninger, der ligger inden for tålegrænseintervallet (overstiger den lave ende af tålegrænseintervallet), er vist med gult, og N-belastninger, der ligger over tålegrænseintervallet (overstiger den høje ende af tålegrænseintervallet), er markeret med rødt.

(¹) Tålegrænsen for beskyttelse af laver (10 – 15 kg N/ha/år) kan anvendes hvis en væsentlig forekomst af følsomme laver på lokaliteten ønskes beskyttet.

(²) Tålegrænsen for højmoser (5 – 10 kg N/ha/år) kan anvendes hvis en væsentlig forekomst af følsomme højmosearter på lokaliteten ønskes beskyttet.

(³) Naturtypen er en delmængde af den bredere naturtype fattigkær, der har tålegrænse i intervallet 10 – 20 kg N/ha/år

(⁴) Tålegrænsen bør modelberegnes. En modelberegning kan give lavere tålegrænser, ned til 7 kg N/ha/år

Som det fremgår af tabel 5, gælder det for alle kortlagte naturtyper i Natura 2000-område 159, at den høje ende af tålegrænseintervallerne for kvælstofpåvirkning er overskredet (vist med rødt). Det betyder, at naturtyperne i høj grad er negativt påvirket af luftbåret kvælstof.

Bestemmelse af kvælstofnedfaldets størrelse på naturområder og sammenligning med andre beregninger

Den præcise størrelse af kvælstofbelastningen på et konkret naturområde er vanskelig at bestemme. Der kan enten foretages målinger, som er tidkrævende, omkostningstunge og usikre, da de som regel kun repræsenterer en kortere måleperiode og derfor skal omregnes til "normale" forhold; eller der kan foretages modelberegninger med modeller af forskellig art, hvoraf nogle er meget ressourcekrævende og omkostningstunge, mens andre har karakter af overslagsberegninger.

Resultater fra alle modelberegninger er typisk behæftet med en for-

holdsvis høj usikkerhed. Overslagsberegningerne skal alene anvendes til at give et foreløbigt overblik over omfanget af tålegrænseoverskridelser til brug ved vurdering af gunstig bevaringsstatus, ikke til konkret sagsbehandling.

Sammenfattende må det dog slås fast, at vurderingen af den atmosfæriske kvælstofbelastning af habitatnaturtyperne i Natura 2000-område 159, som den fremgår af tabel 5, er nærmere sandheden end det skøn, der blev foretaget i basisanalyserne alene på grundlag af gennemsnitstal for belastningen i de gamle kommuner. Konklusionen må være, at belastningen af naturområder i det åbne land generelt er højere end det, kommunegennemsnittet udtrykker. Da landbrugsbedrifterne må antages at ligge nogenlunde spredt i de fleste kommuner, er det samtidig en indikation af, at landskabets ruhed – og dermed effekten af plejen af lysåbne naturtyper - har meget stor lokal betydning.

4.2 Opdatering af basisanalysernes trusselsvurdering

Gennemgangen af "trusler mod områdets naturværdier" i denne Natura 2000-plan er i stort omfang en gentagelse og præcisering af den foreløbige trusselsvurdering i basisanalyserne. De vurderes således stadig at være reelt eller potentielt influerende på naturtilstanden i området.

Følgende af de i basisanalyserne for Natura 2000-område 159 omtalte trusler er udeladt i Natura 2000-planen:

- Færdsel. Tørvemosen er sårbar overfor færdsel, men vurderes som i basisanalysen at være af mindre betydning i Bagholt Mose, da der ikke er offentlig adgang til selve mosefladen. Færdsel er derfor ikke nævnt som væsentlig trussel i Natura 2000-planen.
- Invasive arter. Definitionen af invasive arter er siden basisanalyserne blevet justeret i henhold til habitatdirektivet. Bl.a. rødgran klassificeres således ikke længere som invasiv art i Danmark. Da rødgran er den væsentligste nåletræsart i områdets skovnaturtyper, er truslen ikke medtaget i Natura 2000-planen.

Natura 2000-planen medtager en enkelt trussel, der ikke fremgår eksplicit af basisanalyserne:

- Arealreduktion/fragmentering. Det nuværende lysåbne areal af tørvemosen er stærkt indskrænket som følge af tilgroning med vedplanter. Dette er en alvorlig trussel mod de lysåbne naturtypers tilstand og deres karakteristiske arter.

Specifikke trusler for den enkelte art og naturtype på udpegningsgrundlagene fremgår af Natura 2000-planens bilag 2.

5. Supplerende modsatrettede interesser

Der er ikke siden basisanalyserne for Natura 2000-området identificeret nye modstridende interesser.

6. Ændret naturforvaltning og pleje

Der er ikke kendskab til ændret naturforvaltning eller pleje inden for dette Natura 2000-område.

REFERENCER

Bak, J. 2003: Manual vedr. vurdering af de lokale miljøeffekter som følge af luftbårent kvælstof ved udvidelse og etablering af større husdyrbrug. Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen.

Danmarks Miljøundersøgelser, 2006: Deposition af N komponenter 2006 – kommuner. Findes på http://www2.dmu.dk/1_viden/2_Miljoe-tilstand/3_luft/4_spredningsmodeller/5_Depositionsberegninger/deposition.asp

Ellermann, T. m.fl., 2005: Atmosfærisk deposition 2004, NOVANA, Faglig Rapport fra DMU nr. 555, Danmarks Miljøundersøgelser, Miljøministeriet.

Ellermann, T. m.fl., 2006: Atmosfærisk deposition 2005, NOVANA, Faglig Rapport fra DMU nr. 595, Danmarks Miljøundersøgelser, Miljøministeriet.

Ellermann, T. m.fl., 2007: Atmosfærisk deposition 2006, Faglig Rapport fra DMU nr. 645, Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet.

Frohn, L. M. m.fl., 2008: Kvælstofbelastning af naturområder i Østjylland. Opgørelse for udvalgte Natura 2000 områder, Faglig Rapport fra DMU nr. 673, Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet.

Geels, C. m.fl., 2008: Kvælstofbelastning af naturområder på Bornholm og Sjælland. Opgørelse for udvalgte Natura 2000 områder, Faglig Rapport fra DMU nr. 689, Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet.

Nielsen O. K. m.fl., 2008: Denmark's National Inventory Report 2008. Emission Inventories 1990-2006 – Submitted under the United Nations Framework Convention on Climate Change. Faglig Rapport fra DMU nr. 667, Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet.

Skov- og Naturstyrelsen, 2005: Harmoniserede tålegrænser. Opdatering af 15. december 2005.
<http://www.skovognatur.dk/NR/rdonlyres/78C70731-71A2-40B6-B611-2F1340CB922A/14951/Ammoniakmanual02122005.pdf>

Natura 2000-område: 159 Bagholt Mose

Habitatområde: 140 Bagholt Mose

Udpegningsgrundlag:

1903 Mygblomst

Bevaringsprognose:

Ugunstig

Langsigtet mål:

Genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler til truslen:
		1	2	3	4	
Tilgroning	Naturpleje	☒	☐	☐	☐	Rydning af vedplanter
Arealreduktion/ fragmentering	Udvidelse af naturarealet	☒	☒	☐	☐	Naturpleje Etablering på §3-arealer

Habitatområde: 140 Bagholt Mose

Udpegningsgrundlag:

3160 Brunvandede søer og vandhuller

Bevaringsprognose:

Ukendt

Langsigtet mål:

Bevaring eller genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler til truslen:
		1	2	3	4	
Ingen kendte trusler	Ingen Indsats i 1. planperiode	☐	☐	☐	☐	Ingen indsats i 1. planperiode

Natura 2000-område: 159 Bagholt Mose

Habitatområde: 140 Bagholt Mose

Udpegningsgrundlag:

4010 Våde dværgbusksamfund med klokkeling

Bevaringsprognose:

Ukendt

Langsigtet mål:

Bevaring eller genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler til truslen:
		1	2	3	4	
Ingen kendte trusler	Ingen indsats i 1. planperiode	☐	☐	☐	☐	Ingen indsats i 1. planperiode

Habitatområde: 140 Bagholt Mose

Udpegningsgrundlag:

7140 Hængesæk og andre kærksamfund dannet flydende i vand

Bevaringsprognose:

Ugunstig

Langsigtet mål:

Genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler til truslen:
		1	2	3	4	
Tilgroning med vedplanter	Naturpleje	☒	☐	☐	☐	Rydning af vedplanter
Uhensigtsmæssig hydrologi	Forbedring af hydrologi	☒	☐	☐	☐	Afskæring af dræn og grøfter
Arealreduktion/ fragmentering	Udvidelse af naturarealet	☐	☒	☐	☐	Rydning af vedplanter Etablering på §3-arealer
Atmosfærisk N-deposition	Reduktion af næringstilførsel	☒	☐	☐	☐	Gældende lovgivning

Natura 2000-område: 159 Bagholt Mose

Habitatområde: 140 Bagholt Mose

Udpegningsgrundlag:

7220 * Kilder og væld med kalkholdigt (hårdt) vand

Bevaringsprognose:

Vurderet Ugunstig

Langsigtet mål:

Genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler til truslen:
		1	2	3	4	
Arealreduktion/ fragmentering	Udvidelse af naturarealet	☐	☒	☐	☐	Naturpleje Etablering på §3-arealer
Tilgroning med vedplanter	Naturpleje	☒	☐	☐	☐	Rydning af vedplanter

Habitatområde: 140 Bagholt Mose

Udpegningsgrundlag:

91D0 * Skovbevoksede tørvemoser

Bevaringsprognose:

Ugunstig

Langsigtet mål:

Genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler til truslen:
		1	2	3	4	
Utilstrækkelig beskyttelse	Beskyttelse af utilstrækkeligt beskyttede arealer	☐	☐	☒	☐	Skovnaturtypebevarende drift/pleje Urørt skov
Atmosfærisk N-deposition	Reduktion af næringstilførsel	☒	☐	☐	☐	Gældende lovgivning

Natura 2000-område: 159 Bagholt Mose

Habitatområde: 140 Bagholt Mose

Udpegningsgrundlag:

91E0 * Elle- og askeskove ved vandløb, søer og væld

Bevaringsprognose:

Ugunstig

Langsigtet mål:

Genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				
		1	2	3	4	
Utilstrækkelig beskyttelse	Beskyttelse af utilstrækkeligt beskyttede arealer	☐	☐	☒	☐	Mulige virkemidler til truslen: Skovnaturtypebevarende drift/pleje Urørt skov Gamle driftsformer i skov
Atmosfærisk N-deposition	Reduktion af næringstilførsel	☒	☐	☐	☐	Mulige virkemidler til truslen: Gældende lovgivning

Bilag 4. Miljørapport for Natura 2000-planen

Miljørapport for Natura 2000-område nr. 159, Bagholt Mose.

Habitatområde H140.

Den enkelte naturplan skal ifølge lovbekendtgørelse nr. 1398 af 22. oktober 2007 om miljøvurderinger af planer og programmer have sin egen miljørapport. Rapporten skal indeholde oplysninger, der følger af bilag 1 i loven.

a) Planens indhold, hovedformål og andre relevante planer

Indhold

Natura 2000-planen består af 1) en basisanalyse, 2) en målsætning af det enkelte område og 3) et indsatsprogram, der angiver retningslinjer for planens gennemførelse. Der er udarbejdet en overordnet målsætning for hele Natura 2000-området samt konkrete målsætninger og afvejning af modstridende naturinteresser. Indsatsprogrammet angiver både generelle og konkrete retningslinjer for den forvaltning, der skal implementeres i 1. planperiode (6 år dog 12 år for fredskovspligtige arealer) startende fra 2010. Endelig er der en kort beskrivelse af sammenhæng til vandplanen og et oversigtsskema, der opsummerer Natura 2000-planen jf. naturtyper og arter på områdets udpegningsgrundlag.

Formål

Planens mål på sigt er skitseret nedenfor. Indsatsen i 1. planperiode skal sikre eksisterende naturværdier på udpegningsgrundlaget og starte en proces, der genopretter akut truet natur under hensyntagen til eventuelle modstridende naturinteresser. For området gælder følgende overordnede målsætning:

I Bagholt Mose prioriteres de lysåbne dele af området med hængesæk og kildevæld højt (i Bagholt Mose skal kildevæld muligvis opfattes som hængesæk med rigkærsvegetation). Det er disse steder, der er voksested for bl.a. mygblomst.

Det overordnede mål for Natura 2000-område 159 er:

- At de lysåbne dele af mosen med mosaik af næringsfattig hængesæk og kalkbetinget vegetation sikres den nødvendige pleje som velegnet levested for naturtypekarakteristiske og/eller sjældne karplanter og mosser.
- At det lysåbne areal udvides, og der skabes sammenhæng mellem forekomster af lysåben natur.
- Områdets økologiske sammenhæng og robusthed (dets økologiske integritet) sikres som helhed i form af en
  - hensigtsmæssig drift og hydrologi,
  - lav næringsstofbelastning samt

Forslag til Natura 2000-plan Offentlig høring

- o gode etablerings- og spredningsmuligheder for arterne.

Relevante planer

Hele mosen er omfattet af en fredning fra 1987, der skal sikre bevaring af områdets unikke flora.

Natura 2000-områderne vil fremgå af landsplandirektivet (de tidligere regionplaner). Disse skal indeholde retningslinjer i overensstemmelse med bekendtgørelsen om udpegning og administration af internationale beskyttelsesområder nr. 408 af 1. maj 2007. Det betyder, at landsplandirektivet skal indeholde retningslinjer, der i overensstemmelse med direktivforpligtelserne kan understøtte områdernes bevaringsmålsætninger. Landsplandirektivet indeholder derfor ikke udlæg af nye arealer til byzone, sommerhusområde, nye større vejanlæg, øvrige trafik og tekniske anlæg eller væsentlige udvidelser eller nye områder til råstofindvinding på land mv., mens der kan være retningslinjer, der bidrager til at sikre naturforholdene, jf. bestemmelser i bekendtgørelsens § 5.

Der vil derfor ikke med Natura 2000-planens bevaringsmålsætninger og retningslinjer for den efterfølgende kommunale planlægning være modstrid mellem den og landsplandirektivet.

b) Nul-alternativ

En række naturtyper og levesteder for arter kræver vedvarende drift for at sikre og opretholde gunstig bevaringsprognose. Det gælder fx en række lysåbne naturtyper. Samtidig kræver andre i ugunstig tilstand tiltag, der kan imødegå forringelse.

Hvis ikke Natura 2000-planen for 1. planperiode iværksættes vil der være konkret sandsynlighed for, at flere dyre- og plantearter, herunder mygblomst, ikke vil kunne opnå eller opretholde robuste bestande på de små, lysåbne partier med hængesæk, hvortil de er knyttede. Derved øges risikoen for flere arters forsvinden fra mosen.

I Natura 2000-området er der foretaget følgende vurdering af prognosen for naturtyper og arter:

Prognosen er gunstig eller vurderet gunstig for:

- Ingen.

Prognosen er ugunstig eller vurderet ugunstig for:

- Hængesæk pga. tilgroning.
- Kildevæld pga. tilgroning.
- Mygblomst pga. tilgroning med vedplanter, og en reduceret kontakt med kalkholdigt vand.
- Skovbevokset tørvemose samt elle- og askeskov, da den atmosfæriske kvælstofdeposition ligger over naturtypernes laveste tålegrænse.

Forslag til Natura 2000-plan Offentlig høring

Prognosen er ukendt for:

- Brunvandet sø, der ikke er kortlagt i området.
- Våd hede, der ikke er registreret særskilt ved kortlægningen.

c) Miljøforhold i områder der kan blive berørt

Se evt. beskrivelsen under afsnit h).

d) Eksisterende miljøproblemer

Truslerne mod naturværdierne og områdets udpegningsgrundlag er systematisk beskrevet i Natura 2000-planen. Planens mål er, at sikre udpegningsgrundlaget mod disse trusler herunder prioritering i tilfælde af modstridende naturinteresser.

Amosfærisk kvælstofbelastning stammer fra kilder uden for Natura 2000-området, og opnåelse af gunstig bevaringsstatus vil således i nogle tilfælde afhænge både af den enkelte Natura 2000-plan og den overordnede miljøindsats.

e) Internationale miljøbeskyttelsesmål

Natura 2000-planen er en udmøntning af EU's habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiv implementeret i dansk lov via miljømålsloven. Planen vil sikre, at areal og tilstand af udpegede naturtyper og levesteder for udpegede arter ikke går tilbage eller forringes. Samtidig vil der ske en særlig indsats for truede naturtyper og arter, hvilket er afspejlet i statens retningslinjer for 1. planperiode.

Indsatsprogrammet består af en række generelle retningslinjer, som skal sikre den eksisterende naturtilstand (sigtelinje 1): Areal og tilstand af udpegede naturtyper og levesteder for udpegede arter må ikke gå tilbage eller forringes.

Indsatsprogrammet består desuden af en række konkrete tiltag, som skal sikre små naturarealer, ubeskyttede naturarealer og særligt truede arter og naturtyper (sigtelinje 2-4).

For Bagholt Mose gælder følgende generelle retningslinjer:

- 1.1 Reduktion af kvælstof-deposition på områdets habitatnaturtyper forventes at ske gennem en kommende ændring af husdyrgodkendelsesloven jf. regeringsudspillet Grøn Vækst, april 2009. Den øvrige tilførsel af næringsstoffer til typerne reduceres, herunder fra dræntilløb, dyrkede marker, overfladevand,

Forslag til Natura 2000-plan
Offentlig høring

- spildevand og fodring. For marine naturtyper, større søer og vandløb reguleres tilførslen af næringsstoffer via vandplanen.
- 1.2 Der sikres den for naturtyperne mest hensigtsmæssige hydrologi i hele Natura 2000-området. Det undersøges nærmere, hvor der er behov for at skabe mere hensigtsmæssig hydrologi i skovnaturtyperne, og disse steder sikres den for skovnaturtyperne mest hensigtsmæssig hydrologi.
- 1.3 De lysåbne, terrestriske naturtyper sikres en hensigtsmæssig ekstensiv drift og pleje. Plejen tilrettelægges i forhold til relevante arters levestedskrav, jf. retningslinje 1.5.
- 1.4 Den resterende del af skovnaturtyperne (hvor der ikke planlægges konvertering til lysåbne naturtyper jf. den konkrete målsætning) skal sikres en skovnaturtypebevarende drift og pleje. I særlige tilfælde kan permanent ophør af drift i skovnaturtyper (urørt skov) være nødvendig for at opfylde direktivforpligtigelsen, primært på arealer, som i forvejen i en længere periode har haft minimal eller ingen hugst.
- 1.5 Der sikres velegnede levesteder for mygblomst.

f) Planens indvirkning på miljøet

I tabel 1 herunder er gennemgået Natura 2000-planens sandsynlige indvirkning på en række faktorer ifølge lovens bilag 1f, i de tilfælde hvor de vurderes at være af væsentlig betydning.

<i>Planens indvirkning på</i>	<i>Påvirkes</i>	<i>Ingen påvirkning</i>	<i>Redegør for indvirkning</i>
Biologisk mangfoldighed	x		Sikring og forbedring.
Befolkningen		x	Indsatsprogrammet indeholder umiddelbart ingen tiltag af væsentlig betydning for offentligt tilgængelige arealer
Menneskers sundhed		x	
Fauna og flora	x		Sikring og forbedring. Understøtter udpegningsgrundlaget

Forslag til Natura 2000-plan
Offentlig høring

			og arter tilknyttede naturtyperne, herunder arter på habitatdirektivets bilag IV
Jordbund		x	
Vand	x		Potentiel indvirkning på hydrologiske forhold i skovnaturtyper
Luft		x	
Klimatiske faktorer		x	
Materielle goder	x		Sikring af skovnaturtyper kan have betydning for skovbrug
Landskab	x		Sikring og forbedring af naturgrundlaget, herunder naturplejetiltag, vil øge landskabsværdien
Kulturarv, herunder kirker		x	
Arkitektonisk arv		x	
Arkæologisk arv		x	

Tabel 1. Gennemgang af planens indvirkning på en række miljøforhold.

g) Foranstaltninger der modsvarer negativ indvirkning på miljøet

Natura 2000-planen har indvirkning på de faktorer, der er listet i tabel 1. Vedrørende modstridende naturinteresser følger prioriteringen statens retningslinjer.

De i tabel 1 viste påvirkninger indvirker alle på Natura 2000-området i en ønskelig og positiv retning.

Følgende konkrete tiltag er planlagt:

Sigtelinje 2. Små og fragmenterede habitatnaturtyper og levesteder for arter.

- 2.1 Arealet med lysåben hængesæk i mosaik med kildevæld øges væsentligt. Det vil enkelte steder være nødvendigt at sikre kontakt gennem tørven til det kalkholdige vand/væld for at øge antal forekomster og areal med naturtypen kildevæld og for at opretholde egnede levesteder for mygblomst.

Sigtelinje 3. Naturtyper og levesteder, som ikke er beskyttet af natur-

Forslag til Natura 2000-plan
Offentlig høring

og miljølovgivningen.

- 3.1 Den resterende del af skovbevokset tørvemose (hvor der ikke planlægges konvertering til lysåbne naturtyper jf. den konkrete målsætning) samt elle- og askeskov sikres. Der kan være tale om en dynamisk situation, hvor det ikke nødvendigvis er de samme forekomster, der over tid bidrager til sikring af en skovnaturtype.
- 3.2 Konstaterede forekomster af udpegningsgrundlagets habitatnaturtyper, der ikke er omfattet af lovgivningen, skal sikres mod ødelæggelse.

Sigtelinje 4. Særlig indsats for naturtyper og arter, hvis biogeografiske status er i fare.

- Der gennemføres ingen indsats efter denne sigtelinje.

Der udarbejdes handleplaner og vælges virkemidler af kommunerne og Skov- og Naturstyrelsen m.fl. inden for rammerne af indsatsprogrammet.

h) Grundlag for prioriteringer og valg

Natura 2000-planen har til hensigt at sikre udpegningsgrundlaget og fremme den biologiske mangfoldighed generelt. En målsætning for en bestemt naturtype eller art vil dog kunne indebære en nedprioritering af andre naturtyper/arter. For området er der foretaget følgende valg:

For at gøre det lysåbne areal større i Bagholt Mose må man fjerne en del af den skovbevoksede tørvemose, som udgør en del af udpegningsgrundlaget for habitatområdet. Netop på de arealer, hvor den skovbevoksede tørvemose findes, er der de bedste forudsætninger for at genetablere de lysåbne mosetyper. Her er omsætningen af tørvelaget endnu ikke særlig fremskreden.

Forekomsten af skovbevokset tørvemose i Bagholt Mose er et resultat af en kolonisering som følge af menneskelig påvirkning. Det er derfor acceptabelt at nedprioritere denne skovnaturtype med henblik på at opnå gunstig bevaringsstatus for de lysåbne tørvemosetyper.

Forbedring af de hydrologiske forhold vil som en sidegevinst mindske opvækst af vedplanter og dermed gøre den løbende plejeindsats mindre.

Den konkrete afvejning er foretaget på baggrund af bekendtgørelse 815 af 27. juni 2008, "Bekendtgørelse om klassificering og fastsættelse af mål for naturtilstanden i de internationale naturbeskyttelsesområder".

Forslag til Natura 2000-plan Offentlig høring

i) Overvågning

Natura 2000-indsatsen bliver løbende overvåget i forhold til udpegningsgrundlag og naturværdier via NOVANA og DEVANO overvågningsprogrammer. Desuden afrapporterer Danmark den nationale indsats vedr. habitat- og fuglebeskyttelsesdirektivet til EU-kommissionen hvert 6 år.

Basisanalysen – udarbejdet i forbindelse med Natura 2000-planen - udgør det nuværende videns grundlag for områdets udpegningsgrundlag i forbindelse med naturplanlægningen. Analysen gennemgår systematisk udpegningsgrundlaget med en beskrivelse af status for hver enkelt art og naturtype. Det er hensigten, at denne analyse opdateres i forbindelse med fremtidige planperioder.

j) Ikke teknisk resume

I medfør af lovbekendtgørelse nr. 1398 af 22. oktober 2007 er der foretaget en miljøvurdering. Natura 2000-planen vil sikre eller forbedre tilstand og bevaringsprognose for områdets udpegningsgrundlag - og den biologiske mangfoldighed generelt - samt et sammenhængende og varieret landskab.

Det overordnede mål for Bagholt Mose er, at opnå gunstig bevaringsstatus for arter og naturtyper på udpegningsgrundlaget. Specielt genskabes ved udvidelse og pleje den lysåbne del af mosen som egnet voksested for bl.a. orkidéen mygblomst.

Hvis ikke Natura 2000-planen iværksættes vil der være konkret sandsynlighed for, at flere dyre- og plantearter, herunder mygblomst, ikke vil kunne opnå eller opretholde robuste bestande på de små, lysåbne partier med hængesæk, hvortil de er knyttede. Derved øges risikoen for flere arters forsvinden fra mosen.

En gennemførelse af Natura 2000-planen sikrer og forbedrer naturgrundlaget og den biologiske mangfoldighed.

Natura 2000-planens gennemførelse vurderes ikke at få negative konsekvenser for miljøet, men der sker dog en prioritering med udvidelse af arealet med lysåbne naturtyper på bekostning af naturtypen skovbevokset tørvemose.